

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 8 – 9 (473 – 474), година XXXV

24 ноември 2017 година

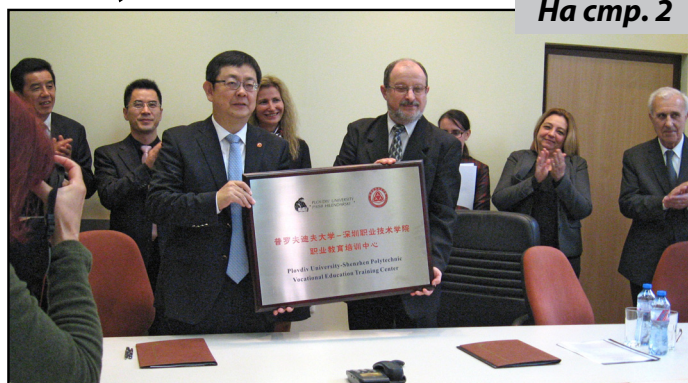
Открихме първия в страната Център за професионално обучение в областта на телекомуникациите и ИТ

Безпокойствата на хуманизма
бяха във фокуса на тазгодишните
Паисиеви четения

На стр. 6

55 години от създаването си
чества Филиалът на Пловдивския
университет в Смолян

На стр. 4

На стр. 2

Проф. Запрян Козлуджов и проф. Синдун Дзя показват табелата на Центъра след подписването на договора за сътрудничество

Стр. 17

Защо проф. Ричард Талер стана Нобелов лауреат по икономика за 2017 година

В Броя ще прочетете още:

- Химическият факултет в партньорство с бизнеса дава трибуна на иновативните решения в областта на химичния анализ
- Изследователският подход в образованието – инструмент за по-добра професионална и социална реализация на младите хора
- 80 години в търсене на историята на Древния Пловдив
- Поглед към сцената и зад кулисите на Учебния театър
- Резултатите от VI национална студентска конференция по физика и инженерни технологии
- Студенти от Филологическия факултет се представиха достойно на престижен международен форум
- Пловдивският университет посрещна студенти русисти от осем европейски страни
- Кои са най-престижните университети в света

В Университета бе открит първият в страната Център за професионално обучение в областта на телекомуникациите и информационните технологии

Първият в България Център за професионално обучение в областта на телекомуникациите и информационните технологии бе открит на 13.11.2017 г. в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Създаването му е резултат от договора между ПУ и Политехниката на Шънджън, който бе подписан официално същия ден в Заседателната зала на Университета. От името на двете образователни институции договорите за сътрудничество бяха парафирани от ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ проф. д-р Запрян Козлуджов и колегата му от утвърдения китайски университет – проф. Синдун Дзя. Реципрочен център ще заработи догодина в китайския мегаполис.

Приветствайки китайските гости, проф. Козлуджов представи накратко структурата на нашето висше училище и подчерта все по-разширяващото се международно сътрудничество – Университетът поддържа активни международни контакти с почти всички европейски страни, САЩ и страните от Азия и Африка. Участва самостоятелно или съвместно с други европейски университети в програми на Европейския съюз и в американски и швейцарски фондове за научни изследвания. Академичната общност развива отношения и с висши училища от Европа, Русия и Близкия изток.

Проф. Козлуджов акцентира върху перспективите, които предлага подписването на настоящия договор: „Уважаеми партньори, моя привилегия и удоволствие е да присъствам на учредяването на професионални образователни центрове в областта на телекомуникациите и информационните технологии в Пловдивския университет и Политехническия университет – Шънджън. Ние знаем каква добавена стойност дава международното сътрудничество за устойчивото развитие на висшето образование. Затова Пловдивският университет участва в това учредяване, което се надяваме да засили междуна-

родното измерение и на двата университета и да допринесе за цялостния им напредък.

Нашите различия са силната ни страна! Можем да научим много едни от други и взаимно да почерпим от опита, практиката и ресурсите си. В рамките на професионалните образователни центрове можем да обменяме добри практики, информация за най-новите изследователски постижения и да организираме лекции,

Ректорите на двата партньорски университета подписват договора за сътрудничество

Момент от официалното откриване на залата, в която ще се провежда обучението. Проф. Козлуджов и проф. Синдун Дзя прерязаха триколюрната лента, а китайските гости бяха поздравени с изпълнения на автентичен български фолклор от студенти в Педагогическия факултет

лабораторни курсове, да си разменяме предприемачески и културни посещения. Можем да изследваме различните образователни модели на партньорския университет и по този начин да постигнем нововъведения в областта на висшето образование.

Професионалните образователни центрове ще насърчават студентския и преподавателския обмен с цел да проучим нашите образователни системи, за да придобием по-цялостна представа за партньорската институция и да извлечем полза от нашите силни страни.

Уважаеми партньори и приятели, накрая бих искал да поздравя всички за сключването на договора за учредяване на професионални образователни центрове! Нека всичките ни усилия бъдат плодотворни! Пожелавам успех на младото ни партньорство и нека всички да се обединим около стремежа да насърчаваме сътрудничеството помежду ни!“

„Пловдив и Шънджън са побратимени градове, така че сътрудничеството между двете висши училища ще затвърди приятелството между двата града и двете държави“, каза проф. Синдун Дзя. Според него със съвместни усилия и с подкрепата от страна на обществото центровете ще изиграят ключова роля за засилване на партньорските отношения, за разпространение на културата, за обучаването на таланти и за поддържането на добрите българо-китайски отношения.

„Със създаването на центъра ние разширяваме полето на международния си обмен и сътрудничество. ПУ „Паисий Хилендарски“ е един от основните ни партньори в Европа, каза още проф. Синдун Дзя. „През 2016 г. изпратихме в Пловдивския университет 10 преподаватели и студенти на кратка програма за културен обмен под формата на лятно училище. Тази инициатива генерира значителни постижения и засили

комуникацията между студентите от двете държави“, каза още проф. Синдун Дзя.

Официално за представители на професионалните образователни центрове в двата университета са назначени проф. д-р Невена Милева, заместник-ректор на ПУ „Паисий Хилендарски“, и проф. Джъджън Джао, директор на международния офис на Политехниката на Шънджън.

Създаването на Центъра за професионално обучение в областта на телекомуникациите и информационните технологии в ПУ дава реален шанс за практика на студентите от 4. курс на бакалавърската програма „Телекомуникационни и информационни системи“ във Физико-технологичния факултет, обясни проф. д-р Невена Милева, която е инициатор и основен двигател на проекта. Тя допълни, че вече има потвърждение и за лектори от най-големия производител на телекомуникационно оборудване в света – Huawei, които ще преподават на четвъртокурсниците дисциплината „Мобилни системи“. Компанията работи в тясно сътрудничество с Политехниката в Шънджън.

Обсъжда се и четиригодишно обучение на китайски студенти в бакалавърските програми на Пловдивския университет, каза още проф. Милева.

Сътрудничеството между университетите се осъществява със съдействието на Българо-китайската асоциация за бизнес развитие.

„Пловдивски университет“

Инициативите на Студентския съвет през новата академична година

Светослав ЕНЧЕВ –

председател на Студентския съвет

Студентският съвет към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ стартира новата учебна година с множество разнообразни инициативи. Едно от първите осъществени събития бе информационна среща, която имаше за цел да представи на заинтересуваните студенти структурата и дейността на организацията.

Преди официалното откриване на учебната година членове на Студентския съвет заедно с представители на Международния отдел на Пловдивския университет участваха в посрещането и развеждането на чуждестранните студенти, които ще се обучават в различни специалности на Университета по програмата „Еразъм“.

Хубавото време позволи осъществяването и на две спортни мероприятия – лекоатлетически крос в парк „Лаута“ и футболен

турнир, в който участие взеха близо сто и петдесет студенти от различни специалности.

Благодарение на финансовата подкрепа на Студентския съвет за четвърта поредна година се проведе научна конференция за студенти, докторанти и млади учени „Предизвикателства в химията“, а в периода 16 – 18 ноември 2017 г. се състоя шестото издание на Националната студентска научна конференция по физика и инженерни технологии.

На 1 декември, както всяка година, Студентският съвет ще отбележи международния ден за борба с ХИВ/СПИН чрез традиционната си информационна кампания. Скоро след това предстои честването на рождения ден на организацията, която ще навърши 12 години от учредяването си. Освен това предстои провеждането на състезание по аеробика, фотоконкурс и конкурс за есе, както и такъв за поезия.

Информация за първокурсника Накратко за Студентския съвет

Студентският съвет е единственият законоустановен орган за защита на общите права и интереси на студентите и докторантите в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Главната ни цел е да изразяваме и защитаваме общите права и интересите на студентите, като те могат да бъдат с образователен, социален, културен, спортен, творчески и друг характер.

Организацията е създадена през 2005 г. и в нея се включват представители на студентите и докторантите в Общото събрание на Университета. Разпределението е на квотен принцип – пропорционално на броя на обучаващите се в съответния факултет.

Студентският съвет е независимо звено в рамките на Университета.

Ние вземаме активно участие в ръководните структури на Пловдивския университет: в Академичния съвет, в Контролния съвет, във всеки Факултетен съвет и в Социално-битовата комисия.

КАКВО ПРАВИМ НИЕ?

- Информационни срещи и дискусии;
- Научни конференции, конкурси, участие в проекти с научна цел, лекции с гост лектори, семинари, кампании, благотворителни инициативи;
- Най-различни спортни мероприятия и турнири;
- Национални турнири и състезания;

- Финансиране на студентски проекти;
- Издаване на студентски научни трудове;
- Честване на национални и международни празници;
- Подпомагане на дейността за развитие и работа в новопостроените обществения на ПУ;
- Подпомагане на студентите с безплатни билети за културни и спортни мероприятия;
- Организиране на подписки, шествия и протести за защита на студентските каузи;
- Помагане на бакалаври при записването им в Университета;
- Финансиране на студентски клубове към Университета;
- Командироване на студенти и докторанти в страната и в чужбина, финансиране на такси за правоучастие;
- Участие в национални студентски игри;
- Участие в младежки форуми и национални конкурси;
- Анкетирание на студентите;
- Организиране на тематични партита.

Включи се в Студентския съвет към ПУ!

Дарявал ли си време? Ако да, ти си част от едва седемте процента българи, които подаряват времето и уменията си за каузи и инициативи. Тази статистика праща страната ни на

126-о място в света. Студентският съвет към ПУ „Паисий Хилендарски“ вярва, че ключът към обръщането на тенденцията е у теб – студента.

Ние като общност можем да помагаме както на себе си, така и на останалите около нас.

Какво можеш да направиш в Студентския съвет към ПУ?

Стани част от Студентския съвет към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и вдъхнови хората около себе си за подвизи! Стани част от мрежата студенти, които организират конференции, публични лекции с гости, конкурси, спортни мероприятия и други.

Студентският съвет към ПУ може да подкрепи конкретни доброволчески инициативи сред студентската общност, както и да реализира свои собствени инициативи. Студентският съвет подкрепя надграждането с допълнителни знания и умения на студентите, които желаят това, провежда обучения и им предлага менторство, включително всякаква помощ при включването или организирането на доброволчески инициативи.

Активните доброволци се радват преди всичко на много контакти с колеги, студенти и с хора от бизнеса, а също така придобиват умения в организирането и реализирането на събития. Ако желаете, можете да разгледате какво правим ние,

Студентският съвет към ПУ, на адрес: <https://ss.uni-plovdiv.bg/>

Защо да станеш доброволец в Студентския съвет към ПУ?

Освен че ще направиш възможни безброй каузи, ти помагаш и на самия себе си. Доброволството развива умения, които ще ти помогнат, включително и при кандидатстването за работа. Такива са например уменията за общуване, организиране, управление на времето, работа в екип, както и знанията в специфични области.

Освен всичко това доброволството в Студентския съвет към ПУ е страхотен, а често и забавен начин да оползотвориш свободното си време. Участвай или създавай „мисии“ според интересите си; доброволците студенти винаги са добре дошли за инициативи, свързани с образованието, културата, здравето, спорта и много други.

За повече информация ви очакваме в кабинет № 104 в Ректората.

Всеки един доброволец в Студентския съвет към ПУ е СТУДЕНТ като вас, затова не се притеснявайте да ни потърсите! Ние сме отворени към вас!

Контакти:

гр. Пловдив, ул. „Цар Асен“ № 24
кабинет № 104 (Ректорат),
тел.: 032/ 261 296
e-mail: ss@uni-plovdiv.bg
web: www.ss.uni-plovdiv.bg
Facebook: Студентски съвет към ПУ

55 години от създаването си чества Филиалът на Пловдивския университет в Смолян

Доц. д-р Русалена Пенджекова-Христева

През периода 27 – 28 октомври 2017 г. Филиалът на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в Смолян бе организатор и домакин на националната научна конференция на тема „Образование и наука – за личностно и обществено развитие“. Научният форум бе посветен на 55-годишнината от създаването на Учителския институт в град Смолян и 20-годишнината от преобразуването му във Филиал на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Тържественото откриване бе почетено от множество гости, сред които бяха ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов; областният управител на област Смолян Недялко Славов; заместник-кметът на община Смолян Венера Аръчкова; началникът на Регионалното управление на образованието в гр. Смолян – Никола Запрянов; директори на културни и образователни институции в града, както и представители на различни факултети от ПУ.

Тържественото откриване започна със слово на директора на Филиала – проф. д-р Илиян Иванов, който откри ролята на Филиала за смолянския регион като значима образователна и научна институция, наследила полувековни традиции и с доказани постижения.

Ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов приветства присъстващите и награди с почетен диплом и плакет директора на Филиала в Смолян.

Приветствие поднесе и областният управител Недялко Славов, който изрази признателността си за значителния принос на Филиала за поддържането на академичния дух в Родопите и традициите във висшето образование.

Заместник-кметът Венера Аръчкова поздрави присъстващите от името на кмета Николай Мелемов и връчи на директора на Филиала почетния кристален знак на община Смолян.

Поздравителни адреси, подаръци и цветя бяха поднесени и от Факултета по математика и информатика

при ПУ; Опитната станция по животновъдство и земеделие – гр. Смолян, към Селскостопанската академия – София; Регионалният исторически музей „Стою Шишков“, гр. Смолян; Професионалната гимназия по икономика „Карл Маркс“, гр. Смолян, и др.

Ректорът проф. Запрян Козлуджов връчва почетния плакет на директора на Филиала проф. Илиян Иванов

През първия ден от конференцията – 27 октомври, бяха представени два пленарни доклада. Акад. проф. д-м.н. Петър Кендеров в унисон с темата на конференцията представи изключително актуалния доклад на тема *Изследователският подход в образованието – инструмент за по-добра професионална и социална реализация на младите хора*. Вторият пленарен доклад бе на проф. д-р Асен Рахнев и доц. д-р Ивайло Старибратов, в който авторите се спряха на дискуссионната тема *„Индустрия 4.0“. Възможна ли е с „Администрация 1.0“, „Образование 2.0“ и „Наука 3.0“?*

Научната програма на конференцията продължи със заседания в пет научни секции по две направления: *Хуманитарни и обществени науки* и *Природни науки, математика и информатика. Технически науки*.

На събитието си дадоха среща повече от 100 участници, които представиха над 80 доклада в различни области на научното познание. Академичната общност бе представена от 13 висши училища и 4 звена на Българската академия на науките: ПУ „Паисий Хилендарски“; СУ „Св. Климент Охридски“; Медицинския университет – Пловдив; Техническият университет – София;

Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски“; Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“; Югозападния университет „Неофит Рилски“; Военната академия „Георги С. Раковски“; Националният военен университет „Васил Левски“, Велико Търново; Русенския университет „Ангел Кънчев“; Нов български университет; Бургаския свободен университет; Висшето училище по сигурност и икономика – Пловдив; Института по биоразнообразие – БАН; Института по математика и информатика – БАН; Института по гората – БАН, и Националният природонаучен музей – БАН.

Заключителната част на конференцията бе на 28 октомври 2017 г., когато беше проведена кръгла маса на тема **55 години педагогическо образование в Средните Родопи – ретроспективи и перспективи**. Участниците в кръглата маса споделиха опит и дебатираха относно перспективите пред педагогическото образование у нас.

Участниците в конференцията отнесоха със себе си по късче есенен спомен от Родопите и удоволствие от споделяния изследователски опит и установените професионални контакти.

Изследователският подход в образованието – инструмент за по-добра професионална и социална реализация на младите хора*

Акад. д.м.н. Петър КЕНДЕРОВ

Едно от основните предизвикателства днес пред всяко общество е несъответствието между формиралата се в миналото образователна система, която култивира знания и умения, до голяма степен съответстващи на това минало, и необходимостта от снабдяване на младите хора със знания и умения, които ще са необходими в бъдещото общество. Едната страна на проблема е в това, че образователната система и образователният процес са нещо консервативно и трудно поддаващо се на промяна. Другата страна на проблема е в това, че предвиждането и определянето на тези „необходими в бъдещото общество“ знания и умения е твърде затруднително. Особено силно това се чувства в последните две десетилетия, когато технологичното и социалното развитие достигна невиджани в миналото темпове. Потокът от ново знание (факти, теории, приложения) нараства лавинообразно през последните 50 – 60 години и е невъзможно дори да се мисли, че значителна част от това знание ще влезе под една или друга форма в образователната система и ще стане достояние на обучаемите. Затова като важна задача на образователната система постепенно започна да се изтъква не толкова натрупването на факти, а формирането на компетентности. На 18 декември 2006 г. Европейският парламент прие препоръки за формиране на следните *ключови компетентности*, които следва да се развиват през целия живот на индивид (2006/962/ЕС):

1. *Комуникация на роден език;*
2. *Комуникация на чужди езици;*
3. *Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и технологиите;*
4. *Дигитална компетентност;*
5. *Умение за самостоятелно учене, социални и граждански компетентности;*
6. *Усет за инициатива и предприемачество;*
7. *Усет за (и подобаващо отношение към) културата;*
8. *Усет за (и подобаващо*

отношение към) „изявяване“; разбираемо в най-широк смисъл.

Важността на тези компетентности не може да бъде оспорена. Те са добра основа за успешна реализация на индивида както в обществен, така и в личен план. Човек, който е усвоил в задоволителна степен посочените компетентности, се адаптира лесно (чрез самостоятелно учене) към бързо променящите се нужди на пазара и икономиката. Ако бъде освободен от една работа, той/тя бързо намира друга. Общество, състоящо се предимно от хора, усвоили тези компетентности, е по-устойчиво на сътресения и по-трудно се поддава на манипулации от всякакъв характер. Следва обаче да си дадем сметка, че има нещо още по-основополагащо и важно, нещо като *общ знаменател* в дъното на всички ключови компетентности. Успешното им усвояване и практикуване почива на дълбокото разбиране на причинно-следствените връзки в съответната област. Разбирането на същността на явленията и процесите е основното предимство и значение на *изследователския подход в образованието*. При класическия образователен процес, който и сега е доминиращ, обучаемият е в пасивната роля на слушател, от когото се очаква да запаметява и възпроизвежда учебното съдържание. Това не е привлекателно за днешните учаци и те често губят интерес към ученето. За да се възвърне интересът им, е необходимо обучаемият да е активен участник в изграждането на собствените му знания. От *предавател* на готови знания учителят трябва да се превърне в *модератор*, който да насочва и насърчава обучаемите сами да преоткриват за себе си новото знание, като провеждат експерименти, обсъждат групово резултатите, повдигат и опровергават различни хипотези, издирват релевантна информация във виртуалното пространство и извършват други подобни действия, които са характерни за всяка изследователска дейност. Оттук идва и наименованието *изследователски подход в образованието*.

Акад. Петър Кендеров е роден на 5 април 1943 г. в Пазарджик. През периода 1960 – 1963 г. е студент във Физико-математическия факултет на Софийския университет, а през 1963 – 1966 г. продължава висшето си образование в Механико-математическия факултет на Московския държавен университет. От 1967 до 1970 г. е аспирант в Московския държавен университет, където придобива диплом за кандидат на физико-математически науки. От 1970 г. научната му кариера е неразривно свързана с Института по математика и информатика на Българската академия на науките: през 1970 – 1974 г. е научен сътрудник; през 1974 – 1983 г. е старши научен сътрудник втора степен; от 1983 г. – професор. През 1982 г. става доктор на математическите науки, от 1985 до 1995 г. е член-кореспондент на БАН, а от 1995 г. е избран за академик. Научните му изследвания са в областта на топологията, функционалния анализ и оптимизацията. През 2000 г. е удостоен с почетното звание „доктор хонорис кауза на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Под името *Inquiry Based Education* този подход вече е широко известен и разпространен в развитите страни и допринася за постигането на най-важната цел на образованието – да подготви младите хора да учат самостоятелно и да прилагат наученото. Полученото по този начин знание става част от личността на обучаемия и е функционално – може да се използва за решаване на практически задачи, включително и на такива, които не са разглеждани в клас. В областта на училищното образование по математика този подход в последните години се разпространява в България по линия на редица европейски проекти, по които Институтът по математика и информатика (ИМИ) на БАН е бил партньор. В ИМИ е разработен *виртуален училищен кабинет по математика* (www.cabinet.bg), който е добра основа за практикуване и развитие на *изследователския подход в образованието*. В него към настоящия момент (октомври 2017 г.) има над 1200 аплета, с чиято помощ редица математически обекти, факти и феномени могат да бъдат изучавани и разбрани по най-естественния за живите същества начин – чрез експериментиране. Кабинетът може да се използва от всякъде (стига да има връзка с интернет) и по всяко време. Ресурсите са предимно на основата на

свободната за ползване система GeoGebra (<https://www.geogebra.org/?lang=bg>). На месечна база посещенията в този кабинет отдавна станаха повече от 100 000. По време на лекцията ще бъдат показани някои от ресурсите в кабинета и тяхното използване. Ще бъдат представени и дейностите на ИМИ за привличане на учителите и учениците към използването на този подход. Ще бъде предоставена информация и за най-висшето – четвърто – равнище на използване на този подход, когато учениците работят по избран от тях самите изследователски проект и докладват постиженията си на специално организиран за целта форум – *Ученически институт*.

Казаното дотук не следва да оставя впечатление, че *изследователският подход* е нещо присъщо само за математиката и природните науки. По своя характер той е еднакво приложим към всички изучавани предмети. Интересни примери в това отношение могат да се намерят на електронната страница на Института за български език „Професор Любомир Андрейчин“ (<http://ibl.bas.bg/>), който в последно време активно развива и прилага изследователските подходи при изучаването на българския език (<http://ibl.bas.bg/forum-vizledovateliski-podhodi-v-obutchenieto-po-balgarski-ezikv-3/>).

* Текстът, който ви предлагаме, е резюме от пленарния доклад на акад. Петър Кендеров, изнесен на националната научна конференция на тема „Образование и наука – за лично и обществено развитие“, проведена във Филиала на Пловдивския университет в Смолян.

„Безпокойствата на хуманизма“ бяха във фокуса на тазгодишните Паисиеви четения

За 55-и път в Пловдивския университет се проведеха *Паисиевите четения*, които се организират от Филологическия факултет. Престижният форум ежегодно събира учени от цял свят, като в настоящото издание се включиха около 160 участници, от които над 20 докторанти. Те са представители на 34 образователни и научни институции: десет български университета, два института на БАН, една гимназия, двайсет чуждестранни университета и един институт.

„Безпокойства на хуманизма: филологията – застрашена, необходима, неотстранима“ бе мотото на конференцията, което фокусира на 9 и 10 ноември 2017 г. вниманието на участниците, разделени в 17 секции. Техните научни трудове тази година бяха посветени на вече покойния Цветан Тодоров – българо-френски философ и литературовед, лингвист, семиотик, литературен критик, историк на философската мисъл и културолог от български произход. Във всяка една от секциите имаше доклади, свързани с изследванията на големия учен, а секцията „Литература, свят, идеологии“ в първия конферентен ден бе изцяло вдъхновена от идеите на Цветан Тодоров. Също така в плаката на конференцията и програмата на заседанията можеше да се открие знак на приемственост между сътвореното от френския философ от български произход и четенията в Пловдивския университет.

В своето експозе при откриването заместник-деканът на Факултета доц. д-р Елена Гетова, която отговаряше и за цялостната организация на събитието, заяви: „Целта на подобни научни форуми е с особена настоятелност да заявим, че едно от глобалните безпокойства на хуманизма е уязвимостта на науки като филологията. Филологическото знание в широк географски контекст е застрашено от изместването му от друг тип и други форми на усвояване на света, но в същото време този факт ни кара с осезаема острота да установяваме всеки ден от преподавателската си практика, че филологията е необходима за

формирането на човека и че без нейните послания хуманитарното в човечеството ще изчезне. Филологията е неотстранима, тя има традиции, има и перспективи за своето бъдеще. Това доказва и тазгодишният научен форум „Паисиеви четения“, който устоява на изпитанията пред хуманитаристиката в световен контекст и за пореден път ни събира в

Официалното откриване на Паисиевите четения

академичното пространство в Пловдивския университет“.

С думи на приветствие се обърна ректорът проф. д-р Запрян Козлуджов, който определи форума като празник на филологията и пожела успешна работа на участниците.

Проф. д.ф.н. Вера Маровска – декан на Филологическия факултет, обоснова избора на темата като знак на почит към Цветан Тодоров: „Тази година посвещаваме научната си продукция на големия интелектуалец Цветан Тодоров и основанията за това са поне две. От една страна, неговото огромно по обем и многостранно по тематика творчество, в което всеки от нас със сигурност е намерил нещо, свързано с неговата научна проблематика. Понякога това е просто намек, друг път – известен принцип на логиката, които обаче, приложени към занимаващите ни въпроси, довеждат до тяхното разрешаване.“

За мен лично първото докосване до текстовете на Цв. Тодоров беше преди много години, когато си въобразявах, че ще мога да открия диференциалните признаци на художественото произведение, които да влязат в някаква дефиниция плюс съот-

ветната йерархия, разбира се. И когато четях и разсъждавах върху текстовете на различни автори, писаното от Цв. Тодоров ми подсказа, че търся не там, където трябва, че художествеността не може да бъде дефинирана. Тя е безкрайно отворена, свободна и никакъв диференциален признак не е релевантен за нея. В художествеността, за разлика от всички други видове текстове, може да има най-разнообразни модели.

И второто ми основание да посветим конференцията на него, е свързано с нещо още по-важно. То е, че имена като това на Цветан Тодоров – неговите приноси, неговото научно творчество, поддържаха крехкото самочувствие на българските учени в онези времена преди тридесетина години, когато живеяха в една относително затворена система. Поддържаха ги в това, че са адекватни и достойни за европейското интелектуално пространство“.

Доц. д-р Жоржета Чолакова – отговорен редактор на сборника с научни трудове, представи двата тома, които включват докладите от миналогодишните *Паисиеви четения*. Тя припомни, че този широк международен формат на четенията е от 2003 г.,

когато се честваше 30-годишнината на филолозите в Пловдивския университет, а участниците бяха представители на 4 континента. Факт, забележителен сам по себе си, но и предоставил посоката за развитие на Факултета, което е потвърждение за неговия авторитет в един широк, дори световен контекст.

Доц. Чолакова отбеляза и големия принос на всички участници в редакционния екип на научните трудове. Съставът не е постоянен през годините, но работата му е белязана от целогодишно постоянство и усърдие, за да се получи в крайна сметка един модерен научен и издателски продукт, който да е венец в усилията на организаторите на конференцията. В редакционния екип влизат представители на различни катедри, ето и техните имена: проф. Диана Иванова, доц. Христина Тончева, доц. Веселка Ненкова, доц. Красимира Чакъррова, доц. Юлиана Чакъррова, доц. Борян Янев, гл. ас. Яна Роуланд, гл. ас. Соня Александрова, гл. ас. Борислав Борисов, ас. Веселина Койнакова и научен секретар гл. ас. Ана Маринова.

В програмата на Паисиевите четения беше и тържествената церемония по връчването на почетния диплом на новоизбрания доктор хонорис кауза на Пловдивския университет проф. д-р Стойна Пороманска. Удостояването е заради нейните заслуги за създаването, развитието, утвърждаването и престижа на специалността с новогръцки език в ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представянето на научните и приноси бе направено от доц. д-р Станка Козарова, а текстът

Над 100 учени от 7 страни участваха в IV балканска конференция по биология

В периода 1 – 3 ноември 2017 г. в Пловдив се проведе IV балканска конференция по биология, организирана от Биологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Председател на Организационния комитет беше проф. д-р Илия Илиев, а на Научния комитет – доц. д-р Соня Костадинова. В поредното издание на конференцията взеха участие над 100 учени от Сърбия, Македония, Гърция, Турция, Белгия, САЩ и България, чиято работа премина в седем секции: „Биохимия и имунология“, „Клетъчна и молекулярна биология“, „Екология и биоразнообразие“, „Образование по биология“, „Функционална морфология и антропология“, „Генетика и селекция“ и „Микробиология и биотехнологии“.

Ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов приветства участниците при откриването на форума, който се проведе в парк-хотел „Санкт Петербург“.

Изнесени бяха 18 доклада, от които 4 пленарни от водещи специалисти, по актуални направления на съвременната биологична наука. Един от пленарните доклади бе на преподавателката в Биологическия факултет на ПУ проф. д.б.н. Евгения Иванова. На конференцията бяха представени и 75 постера, разпределени в 6 научни направления.

„Пловдивски университет“

Поглед към залата при откриването на конференцията

Нова книга, посветена на западноевропейската литература

Наскоро излезе от печат „Енциклопедия на западноевропейската литература“ (11. – 19. век), чийто автор е известният наш литературен изследовател Стефан Памуков. Енциклопедията е издание на SM в два тома, изключително добре оформени като полиграфия, за което спомогат и цветните портрети на някои от представените 300 автори. Достоверността на основните факти в биографиите на писателите е потвърдена чрез сравнение с всички възможни западноевропейски източници в Британската библиотека.

Ето какво казва в предговора към книгата Стефан Памуков: „Предлаганата енциклопедия излиза за първи път у нас като индивидуална проява на аналитичното познание. Тя обхваща класическото наследство на западноевропейската литература в рамките на 800 години, и то само в посока на подборно представяне, без проблемите от чисто теоретичен характер, което от само себе си улеснява вътрешнокомпозиционната цялост. Що се отнася до тълкуванията, те засягат най-значимото от делото на творците и са резултат на лични авторски схващания. В такъв смисъл направените характеристики могат в определена степен да не съвпадат с установената официална оценка. Всички те отговарят единствено на моите естетико-литературни предпочитания и свидетелстват за отношението ми към западната култура, която отдавна привлича вниманието на цялото човечество“.

„Безпокойствата на хуманизма“ бяха във фокуса на тазгодишните Паисиеви четения

➔ От стр. 6

на почетния диплом огласи на старобългарски гл. ас. д-р Ани Кемалова. Почетният диплом бе връчен от ректора проф. д-р Запрян Козлуджов. (Представянето на проф. Пороманска и нейното академично слово може да прочетете на страница 9 и 10.

След приключването на тържествената церемония проф. Суман Гупта от Свободния университет във Великобритания изнесе пленарен доклад на тема „Literature and literary studies in digital environment“ („Литература и литературни изследвания в дигитална среда“).

С това приключи официалната част на конференцията и започна същинската работа по секции – 16 на брой, и една кръгла маса.

Програмата на международната научна конференция в първия ден наред със заседанията по секции включваше и представянето на юбилейния сборник „Да се завърнеш...“: носталгии, памет, разказ“, посветен на доц. д-р Живко Иванов, дългогодишен декан на Филологическия факултет. В зала „Компас“ дойдоха колеги и приятели на доц. Иванов, които засвидетелстваха своята любов и уважение към него, а и самият сбор-

ник е потвърждение за това. Сборникът беше представен от гл. ас. Младен Влашки и проф. Клео Протохристова, които са в основата на неговата подготовка. Ректорът проф. Запрян Козлуджов, който се оказа, че е от първия випуск студенти на тогавашния асистент Живко Иванов, му връчи почетен плакет за неговия принос в утвърждаването на Филологическия факултет в национален и международен план. Той бе поздравен по случай своята 60-годишнина и от декана проф. Вера Маровска.

Редакцията се присъединява към всички благопожелания, отправени към доц. Живко Ива-

нов, и му желае много здраве, щастие и успехи

Във връзка със сътрудничеството между Философско-историческия факултет и Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ в международния проект *Framing Financial Crisis and Protests: North-West and South-East Europe* (2014 – 2016) (<http://www.open.ac.uk/arts/research/finance-crisis-protest/>) на 9 ноември в 10 семинарна зала доц. д-р Добринка Парушева представи книгата *Usurping Suicide: The Political Resonances of Individual Deaths* (S. Gupta, M. Katsarska, T. Spyros, M. Hajimichael – ZED: London 2017).

„Пловдивски университет“

Пловдивският университет посрещна студенти русисти от осем европейски страни

От 9 до 12 ноември 2017 г. за седми пореден път в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се проведе емблематичният за университета Международен научно-практически семинар по превод за студенти русисти „Обучение по преводаческо майсторство“.

Семинарът е съвместен проект на Пловдивския университет и фонд „Руский мир“ и се организира от Центъра за руски език и култура със съдействието на катедра „Руска филология“ и подкрепата на Областната управа – Пловдив, Общинския институт „Старинен Пловдив“, Националната мрежа на преподавателите по руски език и култура. Медиен партньор на проекта е Национално издателство „Аз Буки“.

Седмото издание на традиционния за пловдивския Руски център семинар събра 58 представители от 12 университета в 8 страни – България, Италия, Полша, Сърбия, Гърция, Турция, Грузия и Русия. За първи път в Пловдив гостуваха студенти българисти от Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“.

Тази година единственият по рода си в Европа младежки преводачески научно-образо-

Студенти и преподаватели, участвали в семинара по превод, пред Ректората на Пловдивския университет

вателен форум беше посветен на Годината на екологията. Участниците се занимаваха с проблемите на културната грамотност, които бяха съотнесени към дисциплини като езикова политика, теория на превода, социолингвистика, риторика, лингвокултурология. Във фокуса на вниманието бе културната екология не като наука, а изключително като среда на обитаване от човека и обществото. Специален акцент беше поставен на разнообразните актуални речници и

интернет ресурси, призвани да опишат културната грамотност и съвременния фонд от прецедентни феномени на руската култура през призмата на езиковата и културната екология.

Гост лектори на събитието бяха проф. д.ф.н. Валерий Ефремов от Санкт Петербург, проф. д.ф.н. Григорий Токарев от Тула и Оксана Беженар от Милано. Водещи на практическия превод бяха Марианна Конова от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Илонка

Георгиева от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Модератор на кръглата маса „Переводчици не рождаются – ими становятся“ беше доц. д-р Юлиана Чакъррова, ръководител на катедра „Руска филология“ и на магистърските програми „Превод и интеркултурна комуникация“ и „Превод за европейските институции“.

На тържественото закриване на VII международен научно-практически семинар по превод свидетелства за участие получиха всички студенти русисти от дванадесетте представени университета. В официално благодарствено писмо до ректора на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов ръководителите от Италия и Гърция Оксана Беженар и Стефания Амириду благодариха на проф. Козлуджов, както и на колектива на Центъра за руски език и култура и катедра „Руска филология“ за провеждането на VII международен научно-практически семинар по превод, като акцентираха върху прецизията подбор на преподавателския състав и безупречната организация на събитието.

Център за руски език и култура

Фестивалът Culture Bites & Vibes

Лукия ТРИФОНУС

За четвърти пореден път фестивалът Culture Bites & Vibes, организиран от JCI Plovdiv, подари на пловдивчани една пъстра, многонационална, зареждаща с добро настроение събота. Фестивалът обединява представители на различни страни, избрали Пловдив за свой дом, в мисията им да покажат пъстротата и уникалността на всяка култура и да докажат, че заедно правим света по-добро място.

И тази година китайският шанд беше представен от студенти от специалностите с китайски език в Пловдивския университет – Лукия Трифонус, Траяна Арсова, Елена Байкалова, Екатерина Диб, Деспина Цимбри, Троян Марков и Даниел Бочуков. Задно с тях участие взе

Участници във фестивала от Пловдивския университет

и лекторката Уан Инг. Събитието се състоя в началото на ноември в център „Лимакон“. В програмата на шанда бяха представени традиционни за китайската култура дейности. Посетителите опитаха типичния пържен

ориз, усетиха истинския вкус на ароматните жасминов и черен чай. По-смелите се включиха във викторина, посветена на китайската култура, и получиха картички с пожелания на китайски. Желаетелите да се „пренесат“

през времето и пространство в имперски Китай се снимаха в дворцова дреха – хан фу, както и в традиционните облекла на някои от многочислените малцинства. До невероятните калиграфски умения на китайската лекторка Уан се докоснаха всички, дошли на шанда, като получиха имената си, изписани с китайски йероглифи. По-активните участваха в състезания по хек и тенис на маса, националния спорт на Китай. Елена Байкалова заплени публиката с гласа си и спечели нови почитатели на китайската музика.

С нетърпение чакаме следващото издание на фестивала, който дава възможност не само да представим културата си, но и да срещнеш много нови приятели.

Проф. д-р Стойна Пороманска е новият почетен доктор на Пловдивския университет

Доц. д-р Станка КОЗАРОВА

Аз съм щастлива, че като член на Катедрата по общо езиковедие и история на българския език получих възможността да представя пред вас основните моменти от професионалния и творческия път на проф. Пороманска, както и изключителните ѝ заслуги за създаването, развитието и утвърждаването на специалностите с новогръцки език в нашия университет.

Проф. д-р Стойна Пороманска завършва специалността „Руска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1963 г. По време на следването си посещава лектората по новогръцки език с преподавател Георгиос Папагеоргиу. Нека вметна, че специалността „Новогръцка филология“ се създава много по-късно, и то в голяма степен в резултат именно на усилията на проф. Пороманска.

В началото на кариерата си тя трупа опит като преводач и като преподавател по новогръцки език, а също и като преподавател по български език на гръцки студенти. От 1972 г. до 2007 г. работи в СУ – отначало като хоноруван, а по-късно като редовен преподавател в новосъздадената специалност „Новогръцка филология“. През 1985 г. защитава в Хумболтовия университет в Берлин докторат на тема „Демократичните тенденции в новогръцкия език (въз основа на словообразователните процеси в новогръцката лексика)“. През 1991 г. получава званието „доцент“, а през 2004 г. става професор с хабилитационния си труд „Новогръцките диалекти в Югоизточна България“. От 2007 г. е гост професор в НБУ, а от 2009 г. – негов почетен професор. Научните интереси на проф. Пороманска са насочени към новогръцкото езиковедие, съпоставителната лингвистика, теорията и практиката на превода, новогръцката диалектология, както и към методиката на преподаване и изучаване на новогръцкия като чужд, а също и на българския език за гръцкоговорещи. Автор е на редица изследвания по посочените теми и множество публикации в утвърдени български и чуждестранни специализирани научни

Проф. Запрян Козлуджов и проф. Стойна Пороманска по време на тържествената церемония

издания, както и на Гръцко-български речник (1994).

От 1993 г. до 2003 г. проф. Стойна Пороманска е председател на Дружеството на неоелинистите в България „Костис Паламас“, а през 2009 г. става съучредител на Дружеството „Приятел на гръцката култура“ в София. Член е на Дружеството за гръцка диалектология, на световната елинистична академия „Аркадия“, на Дружеството на преводачите в България и на Международното дружество „Приятел на Никос Казандзакис“. Удостоена е с диплом от Атинската академия на науките за събирането на диалектоложки материал (1997) и със златния медал на Центъра за европейски проучвания „Йоанис Каподистриас“ – Атина (2003). Основател и член е на Европейската асоциация на неоелинистите. През 2015 г. на проф. Стойна Пороманска е присъдено почетното звание „доктор хонорис кауза на Атинския Каподистриев университет“, а през 2016 г. е обявена за почетен доктор на Великотърновския университет. Същата година ѝ е връчена наградата „Ригас Велестинлис“ на Съюза на литературните преводачи в Гърция за цялостен принос в разпространението на гръцкия език в България.

От над 15 години разностранната и неуморна професионална дейност на проф. Пороманска е свързана с Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. По нейно предложение, отправено към проф. д.ф.н. Иван Куцаров, тогава декан на Филологическия

факултет, в университета започва да се изучава новогръцки език. С нейния ключов принос се подготвят и през учебната 2002 – 2003 година стартират специалностите „Балканистика“ и „Български език и новогръцки език“. По-късно се създава и специалността „Приложна лингвистика с втори чужд език новогръцки“. Освен с конкретни идеи за учебния план проф. Стойна Пороманска оказва безценна помощ за бързото формиране на компетентен преподавателски колегим от неоелинисти, повечето нейни студенти, който се превръща в гръбнака на сектор „Новогръцки език“ към Катедрата по общо езиковедие и история на българския език във ФФ. Самата тя завежда обучението по новогръцки в Пловдивския университет и чете лекциите по новогръцко езиковедие като гост професор, а по-късно – като хоноруван професор. Под нейно ръководство за срок само от 15 години този преподавателски колектив съумява да подготви над 190 висококомпетентни млади неоелинисти. Доказано ефективна не само за нуждите на засиленото обучение по новогръцки език, но и за нуждите на реалния пазар на труда е прилаганата като основен учебен комплекс система за изучаване на новогръцки език от българи „Новогръцки език за начинаещи“ и „Новогръцки език за напреднали – гръцко-български текстове паралели“, чийто автор е проф. Стойна Пороманска. Тя е научен ръководител и на част от успешно защитените

докторати по новогръцки език в нашия университет.

Друга голяма заслуга на проф. Пороманска към пловдивската филология е създаването на Библиотеката за гръцки език, литература и култура в Новата сграда на Пловдивския университет. Фондът на библиотеката, наброяващ до момента над 1700 заглавия, непрекъснато се обогатява с множество дарения на художествена, учебна и справочна литература, за които отново съществен принос има проф. Пороманска. С всеотдайната си организационна, преподавателска и научна дейност, както и с дългогодишните си лични контакти проф. Пороманска е и гарант за непрекъснатото финансово подпомагане, което сектор „Новогръцки език“ получава за развитието на обучението по новогръцки език и всички съпътстващи го културно-образователни дейности.

По покана на проф. Пороманска в Пловдивския университет са гостували като лектори именити гръцки лингвисти, поети и писатели, гръцки и български преводачи, висши гръцки и кипърски дипломати и официални лица. От друга страна, тя е искрен радетел за престижа на пловдивската неоелинистика и качествено обучение по новогръцки език. Първостепенна е ролята на проф. Пороманска за контактите с партньорските университети и културните институции в Гърция и Кипър и сключването на договори, които дават възможност за изява на нашите студенти и преподаватели.

Проф. д-р Стойна Пороманска посвещава професионалния си път на стремежа да популяризира гръцкия език и култура в България и на Балканите, както и българската култура в Гърция и Кипър. Последните 15 години и повече тя върви по този път в партньорство с Пловдивския университет и от това партньорство ние получаваме много, тъй като успехите на сектор „Новогръцки език“ допринасят за авторитета на нашето учебно заведение. И аз съм много благодарна, че в този момент имам възможността да изразя публично нашето уважение и възхищението ни от професионалното дело и заслугите на новия почетен доктор на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ проф. д-р Стойна Пороманска

ДУМАТА – ЕДНА ВЕЧНА ЗАГАДКА

Академично слово на проф. д-р Стойна Пороманска

Уважаеми г-н ректор проф. Запрян Козлуджов,
 уважаеми членове на Академичния съвет,
 уважаема г-жо декан на Филологическия факултет проф. Вера Маровска,
 уважаема г-жо ръководител на Катедрата по общо езикознание и история на българския език доц. Христина Тончева,
 скъпи гости,
 уважаеми колеги,
 скъпи студенти, настоящи и вече завършили. Радвам се, че сте тук.

Бих искала в началото да благодаря за оказаната ми чест, която възприемам като оценка за 15-годишната дейност на сектор „Новогръцки език“ към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, за безрезервната подкрепа на ръководството на Университета и Катедрата по общо езикознание и история на българския език, за непрестанните усилия на колегите неоелинисти за издигане на нивото на преподаване и изучаване на новогръцкия език. Постигнатите резултати са награда за тези усилия. Двете специалности с новогръцки език – *Български език и новогръцки език* и *Балканистика*, през тези 15 години са завършили близо 198 души. Студентите от първите випуски се справиха с високите изисквания и критерии, за които бяхме нередко упреквани. Повечето от завършилите тези специалности се реализираха успешно в смесени българо-гръцки фирми. Повечето от студентите участваха активно в дейността на Сектора, получиха бяха десетки награди в различни конкурси, като от особено значение за израстването им бяха спечелените първи места в ежегодния студентски конкурс за превод на текстове от съвременната гръцка литература. Високото равнище на знанията на нашите студенти проличава и по време на участията им в летните семинари по новогръцки език и култура в гръцките университети, в програмите за студентска мобилност *Еразъм*, при участието в международния театрален студентски фестивал в гр. Серес, Гърция, и др.

Уважаеми колеги,

Известно е, че изучавайки чужд език, човек продължава да изучава или да обогатява дори несъзнателно и своя роден. Естествено, изключваме филологическите специалности, в

които е неизбежен сравнителният анализ. Ненапрасно усилено се препоръчва напоследък този вид дейност за поддържане на способностите на мозъка, както и в рамките на усилията за дълголетие, модерното напоследък *по aging*. Среднограмотният човек може и да не се замисля над съдържанието и значението на названието, на името, на думата. Няма да навлизаме в класификациите на думите, тяхното граматическо и лексикално значение. Нашите студенти обаче знаят защо точно така са назовани в българския език частите на речта, формулирани преди хиляди години от александрийските граматичници. „Съществителното“ е гръцкото *ουσιατικόν* (*ουσία* = същност). Названията в българския език са просто преводни калки и представят в нашия мозък с доста голяма точност ролята на дадена категория. Много пъти съм се замисляла над това словотворчество на нашите възрожденци, над усета им и дълбокото познание на родния език. Студентите по новогръцки език и всички студенти от филологическите специалности са почувствали очарованието на ровенето в огромната съкровищница на словесния свят – на словесните картини на чуждия и родния език, придружено от безкрайно бродене в дебрите на семантиката, без да подценяваме останалите дялове на науката за езика (езикознание), занимаващи се със звуковете, парадигмите, изреченията и текста.

С думата, тази вечна загадка, са се занимавали още в древността. Думите се създават от мислещи хора, с любов и голяма отговорност. Те са рожба на техния свят, на тяхната представа за него и техните познания, с течение на времето натрупват нюанси, изпълват се със значение или значение, имам предвид лексикалното

значение, термин, който според Джон Лайънс остава все още без отговор. Според мен лексикалното значение е като плаващ пясък, в постоянно движение на конотационните натрупвания, активиращи се под влияние на „фонасвят“ (термин на проф. Б. Богданов (Думи, значения, понятия и неща, НБУ, 2016: 31) или изпадания (преминаване в пасивния пласт на лексиката) в процеса на архаизирането на някои елементи от бита и респективно от езика. Думата (названието, името) като постоянно съпътстваща ни загадка ни кара да се замисляме над даден феномен или конкретен предмет, провокира нашето мислене, ако, естествено, картината, която извиква понятието в нашето съзнание, е от нашия понятиен свят. Да си припомним Чомски и твърдението, че ние мислим с думите. Често отправям своите упреци към колегите англицисти, особено занимаващите се с превод и най-вече през последните десетилетия, които при интензивния поток от новини и надпреварата за информация, въвеждат названия за понятия, чужди за ухото и представите на носителя на българския език. Към тези размисли за загадъчността на думата ме насочи заниманието ми с превод и особено десетилетният ми интерес към неологизмите в съвременния гръцки език и естествено, в българския език. Казвам „десетилетния ми интерес“ и признавам, че наистина това „бродене“, както нарекох тази очарователна склонност на човек да се рови и да търси корените, има дълга история. За мен беше голямо удовлетворението, когато открих в езика на нашите южни

съседи прекрасното българско прилагателно „добър“ (*ντόμπος*), за техните речници от славянски произход. В българските речници можем да прочетем над 60 синонима на това прилагателно, свързващи се във фрази със съществителните „човек, характер“, но повечето клонят към качества като „благ, мек, добродушен, разбран, човеколюбив, честен“ и други в този спектър. В съвременния гръцки език „*ντόμπος άνθρωπος*“ с ремарката „разговорно“ е с първо значение на открит човек, който говори директно, без заобикалки (*άμεσος, ευθύς τρόπος ενέρχεις, χωρίς περιοτροφές και μεθοδεύσεις*). Производно от това прилагателно е съществителното „*ντόμποςση*“ в същата семантична гама, т.е. откритост, честност. На гръцки език обаче не може да се каже „*ντόμπος άνθρωπάκος*“ – честен човек, поради пейоративния нюанс на наставката в съществителното *ανθρωπάκος*, но на български можем да го кажем („честен човек“).

Понятията се появяват на различен етап от развитието на дадена езикова общност, на понятийната система (*η έννοια < το εννοιολογικό σύστημα*), на нейния език и мисълта, както и на различен етап от интелектуалното развитие на различните социални групи, на членовете на тези групи – носители на езика на същата общност.

Към правилната рецепция, към свхащането на смисъла сме длъжни да се стремим, обогатявайки своя език, старайки се да обогатим езика и мисълта на нашите студенти. Усещането за изчерпването на смисъла и търсенето на смисъл е силно при творци от категорията на Г. Господинов, който след излизането на романа „Физика на тъгата“ започна често да използва думата „емпатия“, която след многократна употреба започва да се банализира и да губи своя смисъл, своето послание, което всяка дума има. Самият той започна постепенно в своите изявления по медите да я заменя с българската „съчувствие“, като в една от своите срещи с читатели призна този феномен. Думата е и пос-

➔ От стр. 10

лание и трябва да се съхранява смисълът (добър или лош), за да не губи сила посланието. Не е за подценяване твърдението на психолози и невробиолози, че нашият геном възприема човешката реч и мисли и че всяка произнесена дума е вълнова генетична програма, способна съществено да промени живота на човека. Каквото изрече човек, такива наследствени програми създава. Тези отговорни за наследствеността молекули получават акустична информация, когато ние разговаряме или чуваме реч. Възприема се светлинната информация, когато ние, мълчейки, четем или гледаме нещо. Един разговор или текст може да оздрави наследствеността, а друг – да я травмира. Твърди се, че сквернословие то има мутагенен ефект.

Ще ми се да погледнем и в нашата сфера, в областта на езикознанието, и по-конкретно термина „дискурс“, наложил се устойчиво в семиотиката. Преминала в „модния езиков дискурс“, тази дума според един от коментарите „има толкова широка употреба, особено в публицистиката, че е на път да стане безсмислена“ чрез различните видове дискурси (политически, юридически, литературен). В езикознанието в по-малка степен думата също се характеризира с многозначност. В тесен смисъл терминът е в употреба за разновидности на устната реч – разговори, интервюта, речи, коментари. Но само за устната реч ли? Когато ги четем, след тяхното произнасяне, са ли „дискурс“, или не?

В онлайн тълковния речник на българския език обяснението на термина също е в широки граници – слово, разказ; говорене, реч. *език* – с ремарката книжовен термин. И още: процес на създаване на текст; словесен израз на мисълта. *фил.* способност за разбиране. **Противоположно на интуиция.** Тук бих сложила един въпросителен знак, а може и удивителен, тъй като трябва да навлезем в психоанализата.

В една своя статия на тема „Тезисен модел на журналистиката“ доц. Г. Лозанов (в-к „Култура“, 3.11.2017 г.) използва неколккратно този термин в съответния контекст: **„Журналистическият дискурс се ражда на територията на масмедииите**

като следствие от транспорта на съдържание...“; **„Журналистическият дискурс по същността си е исторически дискурс**, само че медийно ускорен дотолкова, че да се превърне в история на сегашността...“; **„Журналистическият дискурс реализира човешкото право на информация (и обратното – това право фактически възниква благодарение на журналистическия дискурс)...“**. Коя е българската дума, която спокойно би заменила чуждицата в случая? За мен това е прекрасната българска дума „слово“, която се посочва и като първа в споменатото преди малко тълкуване на термина в тълковния речник на българския език. „Слово“ според Л. Андрейчин е „дума, реч, говор“. Терминът „дискурс“ като чуждица в съвременния гръцки език не се радва на честа употреба, неговото съответствие, използвано в гръцки езиковедски текстове, е гръцката дума „λόγος“ (реч, слово). Нека да си спомним библейския израз *εν αρχή ην ο λόγος* – „в началото бе словото“. Явно то е било „дискурс“. Не би ли било обаче кощунство да речем „библейски дискурс“?

Драги колеги, замисляли ли сте се над посланието, което ни изпращат т. нар. дума на годината при последните класации, избирани от престижни речници (Оксфорд, Колинс)? Ще ви ги припомня. **2010 г.** – „остеритет“ (*λιτότητα* < *austerity* < *αυστηρότητα*), **2011 г.** – победител стана думата „окупирам“, **2012 г.** – носител на наградата е „хаштаг“ (*hashtag*), **2013 г.** – за дума на годината е избрана „selfie“ (не дума, а символ), през **2014 г.** е обявена за дума на годината английската дума „варе“ (изпаяване), актът на вдишването и издишването на изпарения от електронни цигари и изпарители, **2015 г.** – „плачем от смях“ (емотикон – символ), **2016 г.** – „post-truth“ („постистина“), **2017 г.** – „fake news“ – „фалшиви новини“ (фраза). С риск да вляза в остър конфликт с дигиталния свят, смятам, че най-смислена е думата на 2010 г. – „остеритет“, макар че тази английска дума от гръцки през латински нищо не значи за среднограмотния българин. Тя обаче е свързана със съдбите на милиони хора по света, изпаднали в крайна бедност в резултат на икономическата криза. Интересът ми бе предизвикан от коментари

на журналисти, според които фразата на 2017 г. – „лъжливи новини“, облечена във формулировката „фалшиви новини“, звучала по-романтично. За неоелинистите думата на 2017 г. – фразата „fake news“ – *ψευδείς ειδήσεις*, на 2016 г. – „post-truth“ („постистина“) – *μετα-αλήθεια*, на 2015 г. – емотикона го знаете.

Твърди се, че социалните мрежи глобализираха думите. Убедена съм, че ние, хората от духовната сфера, не би трябвало да оставим съдбите на родните си езици в ръцете на хора, които не притежават необходимата чувствителност към болките на думите. Нужна ни е по-голяма паресия, един термин, навлязъл във философията с тезите на френския философ и социолог Мишел Фуко. Не защото е гръцка, а защото съдържа дълбок смисъл, изразяващ смелост с риск да загубиш нещо много ценно, дори и живота си. Коренът на тази дума – *παρρησία* (от старогръцки *παρρησία*, *η* < *παύω* + *ρήσις*), е отново в словото < *ρήση* < *είρω* < *ρήμα* (нашият термин *рема*) < *ρήτορας* < *ρητορική* (риторика). Известна е ролята на риториката при древните гръци. Нито една дейност не е изисквала повече способности и ум от умението да се говори публично. С общи усилия да върнем смисъла на тези думи, които са го изгубили. Красивият и смислен изказ е духовна храна, която е нужна всеки ден.

Филологията, така необходима и неотстраняема, е изправена паралелно с останалите хуманитарни направления пред голямо изпитание. Отговорността на нас, филолозите, за спечелване на умовете на нашите ученици и студенти е огромна – чрез красиви текстове на чуждия и родния език, с насърчаване към четене на тези именно красиви текстове. Фактите обаче са обезпокоителни. В СУ в специалността „Новогръцка филология“ при обявена бройка от 25 души в момента има записани 12 души студенти в 1-ви курс, бих казала, че ние се доближаваме до тази не съвсем радостна картина с нашите 8 души студенти, изучаващи новогръцки език в 1-ви курс в ПУ. Интересът (по отношение на проявилите интерес към специалностите с новогръцки в сравнение с миналата учебна година според данните на Информационния център) не

е спаднал. Естествено, картината не е радостна, а най-малко ни позволява да злорадстваме, но не бива да си затваряме очите пред реалността. Новогръцкият сектор на ПУ ще продължи усилията. Колегата от университета в Букурещ доц. Дину сподели с нас ценен опит, който ще опита да приложим. Усилията трябва да са общи.

Благодаря на проф. Куцаров, декан на Филологическия факултет през 2002 г. и след това ректор, когато посетихме с моята сестра и който с характерната за него енергичност за невероятно кратко време се пребори с процедурите и през есента на същата година бяха приети първите студенти в двете специалности с новогръцки език; на тогавашния заместник-ректор и настоящ ректор на ПУ проф. З. Козлуджов, на ръководството на Филологическия факултет, на сегашното ръководство на катедра „Общо езикознание“, на доц. Станка Козарова, постоянния ни поддръжник (*αρωγός*) – като ръководител на катедрата преди и сега като участник в различни дискусии. Благодаря на колегите, които поеха товара на началото – асистентите Христина Янисова (в момента в НБУ), Галя Брусева, на присъединилата се след първата година Величка Гроздева, на колегата Станимир Петров и останалите хонорувани колеги, с чиито усърдни усилия новогръцкият сектор на ПУ се наложи като един амбициозен и забележим център на неоелинистиката в България. Специални благодарности дължим на ръководството на Университетската библиотека на ПУ и всички нейни сътрудници, благодарение на грижите на които съхраняваме фонда на нашата библиотека, втората университетска библиотека с гръцки тестове в България след тази на СУ.

Фактор, без който не бих могла да бъда това, което съм, колкото и скромно да изглежда един образ на учител, обичаш аудиторията в непрекъснатия контакт с нея, разбира се, е моето семейство – забравимият ми съпруг и двамата ми синове, които никога досега не са ме упрекнали за отделяното време за четирите университета в България (СУ, НБУ, ВТУ и ПУ), в които, надявам се, съм оставила следа. В петия университет (ЮЗУ) преподава моя студентка.

Благодаря още веднъж от все сърце за оказаната ми чест!

Историкът и човекът проф. Иван Дуйчев в

Доц. д-р Русалена ПЕНДЖЕКОВА-ХРИСТЕВА

Проф. Иван Дуйчев (1907 – 1986) е личност, чиито духовни изменения далеч надхвърлят рамките на времето и пространството, в което живее и твори. Той е един от най-изявените представители на българския интелектуален елит: *професионалист, учител, патриот, колега и гражданин*¹.

Проф. Дуйчев е сред най-изявените възпитаници на българската историческа школа в лицето на проф. В. Златарски и проф. П. Мутафчиев. Той е първият българин, който има възможността да завърши *Ватиканската школа по палеография и архивистика* при проф. Джулио Батели и да придобие престижния диплом за *архивист-палеограф*. Блестящото му комплексно образование става база за по-нататъшното му успешно развитие като учен – най-известния български историк извън границите на България от миналото столетие. Член на 11 чуждестранни академии, почетен доктор на няколко водещи европейски университета, лауреат на Хердерова награда, проф. Дуйчев оставя не само десетки публикувани статии, няколко книги и образцово обнародвани извори, но и огромен научен архив, посветен на средновековното ни културно наследство.

Това е едно сериозно предизвикателство за съвременните изследователи, тъй като творческият път на Дуйчев в науката съвместява занимания в различни дисциплинарни полета: *палеография, кодикология, изворознание, архивистика и археография*. Затова биографията и професионалната му дейност представляват особен интерес за специалистите.

Във връзка с това е важно да бъде отбелязано, че неговото архивно наследство на практика все още не е проучено като обем и състав, поради което битуват различни митове и спомени на съвременници, които скриват, изопачават или манипулират историческата истина във връзка с неговата личност и професионален път. Именно задълбоченото и професионално издирване на изворовата база за проф. Дуйчев и включването ѝ в научно обращение е гаранция за реализирането на последващи качествени и обективни научни изследвания за него.

***

Част от документалното и архивното наследство за проф. Дуйчев по обясними причини се намира в архивите на бившите български специални служби. В случая се визират т. нар. *документални следи*, респективно архивните документи и материали за проф. Дуйчев от оперативните дела на бившата Държавна сигурност, намиращи се понастоящем в Архива на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност (ДС) и разузнавателните служби на Българската народна армия (АКРДОПБГДСРБНА). Те имат важно значение за бъдещото детайлно и коректно проучване на живота и делото на един университетски преподавател и учен със значителни и безспорни приноси и признание от страна на научната общност предимно в чужбина, но с особено драматична житейска и професионална съдба у нас.

Проучването на документалните следи за проф. Иван Дуйчев в оперативните дела на бившата ДС, съхранени понастоящем в АКРДОПБГДСРБНА, е изследователска операция с важен залог. Необходимо е да поясним, че поради спецификата и статута на АКРДОПБГДСРБНА и ограниченията от специфичните законови разпоредби изследователят няма право на достъп до научно-справочния апарат. Издирването

¹ Представените данни са в резултат на изследването, реализирано в рамките на договор ФП17-ФС-011, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ при Пловдивския университет, „Паисий Хилендарски“.

се извършва по служебен път по предварително заявена тема. Това редуцира възможностите за архивна евристика и предполага фрагментарност и непълнота на предоставения за използване информационен ресурс. Известно е, че малка част от документите, свързани с проф. Дуйчев, са публикувани през 2014 г. в т. 15 – *Държавна сигурност и културно-историческото разузнаване (1970 – 1989)*, от документалната поредица на *Комисията по досиетата*. Това са предимно документи от дейността на XIV отдел към Първо главно управление – Държавна сигурност, Културно-историческо разузнаване, документи от неархивирано литерно дело № 3021 *Островът* и такива от разработките на проф. Дуйчев. Именно публичното огласяване на тази информация посредством публикуването ѝ направи възможен и достъпа ни до нея, както и последващите изследвания.

Най-интересни в случая са материалите от четирите разработки за проф. Дуйчев, а именно:

1. Досие на проф. Иван Дуйчев (25.09.1945 – 26.09.1950 г.), архив II отдел (АКРДОПБГДСРБНА, Ф. Vo, а. е. 36364, л. 1 – 5)

Тази разработка съдържа малко на брой документи, предста-

вящи резултата от задачата по проучването на Дуйчев и началото на оперативния интерес към него. В служебната справка е констатирано: *При преглеждане то на полицейското досие под № 92633 на лицето Иван Дуйчев не се установиха компрометиращи материали... Докладът и справката за него съдържат подобрени биографични данни и го представят като фашист и реакционер*. Това е обяснимо, като се има предвид факта, че след 9 септември 1944 г. той е обявен за *великобългарски шовинист* заради публикациите му по македонския въпрос и дейността му по време на Втората световна война, поради

което е уволнен от Софийския университет. Известно е, че от 7 юли 1941 г. в продължение на четири месеца Иван Дуйчев е командирован като преводач на българското население в Костурско при тамошния италиански гарнизон, като една от тайните цели е организиране на преброяване на населението с българско етническо самосъзнание. Посочените по-горе характеристики ще бележат по особен начин целия жизнен и професионален път на Дуйчев впоследствие.

2. Отчетно дело № 7241 Иван Симеонов Дуйчев (11.02.1955 – 27.07.1961 г.), (АКРДОПБГДСРБНА, Ф. III раз., а. е. 15251, л. 1 – 76)

Втората разработка е значително по-детайлна и разкрива целенасочените оперативни действия във връзка с изработването на нови факти и обстоятелства срещу него, уличаващи го във връзка с предходния политически режим. Той е разпитван няколко пъти, обявен е за класов враг, антикомунист, обвинен е, че донася за прогресивните студенти и че притежава пистолет. Под този лайтмотив се търсят компрометиращи факти, които да потвърдят изработената за него характеристика. Всичко това, макар впоследствие да не е потвърдено, се оказва в основата за проваления опит Дуйчев отново да се завърне в Софийския университет. Само би могло да се съжалева, че след старта през 1952 г. на професионалното архивно образование в СУ опитите на академичната колегия проф. Иван Дуйчев да бъде възстановен като преподавател, са неуспешни. По-конкретно още през 1954 г. Факултетният съвет (ФС) на тогавашния Философско-исторически факултет обсъжда въпроса за евентуалното назначаване на проф. Иван Дуйчев за преподавател по архивистика и гласува *утвърдително* с *мнозинство*. Съответно ФС предлага на Академическия съвет (АС) Иван Дуйчев да бъде назначен за преподавател по архивистика, но предло-

архивите на бившите български специални служби

жението е отхвърлено, тъй като същият е бил уволнен от Софийския университет поради фашистки прояви.

В заключението за закриването на отчетното дело от 27.04.1960 г. е отбелязано: *Делото е заведено през 1955 г. като отчетно на основание – донасял и преследвал прогресивни студенти, написал редица книги с фашистка идеология, имал разрешение за носене на пистолет преди 9.09.1944 г. [...] На разпита Дуйчев не е признал да е доносничил и преследвал прогресивни студенти. За носенето на пистолета дал обяснение, че като мобилизиран във войната за преводач полковник Тумбин му изкарал разрешение. След 9.09.1944 г. веднага предал пистолета на служителя от милицията Димитър Шопов. От завеждането на делото досега не са постъпили агентурни и други материали, които да имат оперативна стойност или да прави вражески изказвания. [...] Досега е викан и разпитван официално два пъти и е изяснено всичко около неговото минало и настояще. На основание на гореизложеното делото официално е закрито.*

3. Дело за оперативно наблюдение № 5767 „Католик“, в 3 тома (10.12.1969 – 22.07.1986 г.), (АКРДОПБГДСРБНА, Ф. III раз., т. I, а. е. 35208, л. 1 – 54; т. II (М – „Пирин“), а. е. 35208, л. 1 – 72; т. III (М – „Родопи“ – К), а. е. 35208, л. 1 – 15)

Третата разработка е заведена през 1969 г. от VI управление на ДС. В плана относно провеждане на допълнителни агентурно-оперативни мероприятия по ДОН Католик от 9.11.1978 г. е отбелязано: *През 1969 г. на Ив. Дуйчев е заведено ДОН „Католик“. В процеса на разработката е установено, че Дуйчев поддържа връзки с граждани на капиталистически страни, някои от които са се поставили в услуга на специалните служби на противника, има негативно отношение към социалистическата действителност и стои на nihilistични позиции. Притежава лична библиотека с ценна литература и уникални исторически документи. С цел ограничаване и пресичане на възможностите му за провеждане на евентуална подривна дейност срещу НРБ предлагам да се проведат следните мероприятия: 1. С оглед контрола на контактите му с граждани от капиталистически страни, установяване на бъдещите му изследователски планове и недопускане на обекта да ги използва в ущърб на България при необходимост се провежда М – „Родопи“/К [...]; 2. За изясняване характера на връзките му с български граждани, научни работници и представители на художественотворческата интеллигенция, стоящи на нездравейно-политически позиции, при целесъобразност да се провежда М – „Родопи“/К [...]; 3. Периодично да се провежда М – „Пирин“ с цел доустановяване кръга от лица, с които обектът поддържа по-тесни контакти, и създаване на условия за провеждане на М – „Родопи“/К [...]; 4. Да се провежда М – „Вихрен“ за изясняване характера на кореспондентските връзки на обекта и творческите му намерения. Регулярно да се прави анализ на придобитите данни с оглед долавяне на тенденции в отношенията му с чужди учени [...]; 5. [...] да се постави задача за уточнение кои точно исторически материали и документи притежава обектът в личната си библиотека и до каква степен в тях се третира спорни моменти [...]; 6. Да се изучи обстановката по местоживее с оглед създаване на условия за негласно проникване в дома на обекта [...]; 7. [...] да се поставят задачи за изясняване намеренията му с цел установяване кой ще наследи библиотеката на обекта. С тази цел да се правят периодични проверки в Държавния нотариат [...].*

В разписаните мероприятия е разпореден контрол на кореспонденцията му за установяване на неговите връзки и творческите му намерения. Предвидено е да бъдат уточнени параметрите и съставът на личната му библиотека и архивната му сбирка с цел придобиването им по официален път чрез прокурорско разрешение за това, ако се намери необходимото законно основание, или да се разиграе комбинация за негласно изземване или фотографизиране на същите. Отбелязан е фактът, че проф. Ив. Дуйчев се ползва с висок авторитет в международната научна общност, както и че е единственият учен от социалистическите страни, на когото е предоставен свободен достъп до Ватиканския архив.

В материалите от мероприятията Пирин, проведено за периода от 1.02. до 11.04.1978 г., се установява непрекъснатото подслушване на домашния телефон на Дуйчев. В периода 27.09. – 29.09.1978 г. трикрат-

но е осъществено мероприятие Родопи за микрофонно подслушване на проведени срещи и разговори на проф. Дуйчев.

Видно е, че в тази разработка акцентът е по отношение на поставянето под контрол на международните му контакти и придобиването на притежаваната от него библиотека и ръкописна сбирка. ДОН Католик е прекратено на 22.07.1986 г. след смъртта на проф. Дуйчев през април същата година.

4. Дело за оперативно наблюдение № 9126 „Архиварят“ (5.10.1972 – 27.04.1978 г.), (АКРДОПБГДСРБНА, Ф. 2, а. е. 14112, л. 1 – 205)

Четвъртата разработка е водена от XIV отдел на ДС. В постановлението за откриване на отчетното дело Архиварят от 5.10.1972 г. е отбелязано, че: *... През целия си живот проф. Дуйчев се занимава с издирване и събиране на ценни документи и ръкописи, отнасящи се до историята и културното минало на нашия народ, които представляват голям интерес за дейността на XIV отдел. Освен това проф. Дуйчев познава и поддържа връзка с много западни учени – историци, които представляват интерес за XIV отдел. Предвид гореизложеното постановявам да се открие отчетно дело на проф. Дуйчев под псевдоним „Архиварят“.*

Материалите от тази разработка недвусмислено свидетелстват за интереса на специалните служби към проф. Дуйчев най-вече във връзка с честванията за 1300-годишнината от създаването на българската държава. От една страна – той е ученият и професионалистът, отварящ вратите на български учени във Ватикана, от друга – притежава уникална ръкописна сбирка и изключително богата библиотека, които са оперативна цел за придобиване. В дома му са внедрени секретни сътрудници, които да се заемат с тази задача. Официални посещения в дома му с посредничеството на проф. Александър Фол прави и самата Людмила Живкова. Така той е привлечен за работа в създадената му Народната библиотека Археографска комисия, чийто първи председател става.

Интересът към архива на проф. Дуйчев продължава и от 25.10.1976 г. има предложение за преснемането на същия съгласно с Плана за агентурно-оперативната работа на отдел XIV, ПГУ – ДС: *... Да се извърши преснемане на целия архив на проф. Иван Дуйчев. Този архив е събиран в продължение на десетки години и представлява ценно национално богатство, което трябва да се използва по най-сигурен и рационален начин. Предвидено е преснемането да започне на 19.10.1976 г. и да продължи до 29.10.1976 г. Към Предложението е приложен пълен списък с дата 30.05.1975 г. на преснетите до този момент материали от архива му – 1165 кадъра, заедно с пояснение към всеки документ дали е публикуван и дали собственикът им ги подготвя за издаване.*

На 17.11.1976 г. има предложение за закриване на ДОН Архиваря, но всъщност работата по въпросното дело е приключена на 27.04.1978 г. Мотивите са, че от архива на проф. Дуйчев са придобити необходимите материали и че поставените при откриването на делото цели е възможно да се осъществят чрез работа от официалните позиции на ГУКВЧ при КИК: *Това се налага от обстоятелството, че към Дуйчев е вземано оперативно отношение и той е твърде осторожен към органите на ДС, както и поради факта, че се води на отчет в VI отдел на ДС ... в случай на постъпване на материали по лицето те да се съхраняват в дело №3021 – „Островът“ (обект Ватикан), в което има и материали по него с оглед проникването в този обект.*

***

Представените архивни свидетелства безспорно разкриват определени щрихи от драматичната житейска и професионална съдба на проф. Иван Дуйчев. Специално бих искала да отбележа, че документите от архивите на специалните служби от професионална гледна точка не биха могли, а и не трябва да се използват като самостоятелна и задоволителна изворова база за надеждни проучвания за проф. Дуйчев. Те биха могли да послужат единствено за допълване или коригиране на вече известни факти, за конструиране на различни хипотези и пр., но само в контекста на целия архивен комплекс за проф. Дуйчев. Затова и целта в случая е основно да се насочи вниманието към информационния потенциал на тези свидетелства като изворова база, която да послужи за по-нататъшни дирения за човека, гражданина и историка проф. Иван Дуйчев.

Химическият факултет в партньорство с бизнеса дава трибуна на иновативните решения в областта на химичния анализ

Гл. ас. д-р Кирил СИМИТЧИЕВ

Семинар на тема „Приложение на масспектралните техники при определянето на биоактивни вещества“, организиран съвместно от Химическия факултет на Университета и фирма Т.Е.А.М. ООД – оторизиран представител на Agilent Technologies, се проведе на 19 октомври 2017 г. в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Това е втората обща инициатива на организаторите, целяща да представи най-съвременните и иновативни инструментални техники за химичен анализ, при които се използва комбинация от хроматографска система за разделяне на вещества и масспектрометричен детектор.

Новите инструментални и софтуерни възможности бяха дискутирани от водещи лектори от Agilent Technologies – д-р Джон Аптън (John Upton) и д-р Шон Билсбороу (Shaun Bilsborough). В лекциите бяха застъпени изключително актуалните тематика „Протеомика и метаболомика“, като бе подчертано, че съвременните методи за химичен анализ са първоизточник на информация при създаването на хипотези за сложните биохимични процеси, протичащи в живите организми. Илюстрирани бяха възможностите, които предоставя комбинацията от хроматографски методи и масспектрометрични детектори за изследване и анализ на метаболитните пътища, което разкрива нови хоризонти в разбирането на биохимията на лечебните растения.

За интереса, който семинарът предизвика, свидетелства присъствието на представители от редица академични структури в Пловдив (Аграрния университет, Медицинския университет, Университета по хранителни технологии) и на множество специалисти от изследователски и изпитателни лаборатории за химичен анализ от региона. Семинарът даде възможност на студентите от бакалавърски и магистърски специалности в Химическия факултет да се запознаят с най-новите постижения в областта на съвременния аналитичен инструментариум и перспективите за развитие на научни и приложни изследвания за откриване и идентифициране на химически обекти в

На преден план са д-р Шон Билсбороу (отляво) и д-р Джон Аптън

сложни биологични проби.

Поредната съвместна инициатива на Химическия факултет при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и фирма Т.Е.А.М. ООД е доказателство за ползотворно сътрудничество между академичните институции и бизнеса, където университетската общност играе ролята на медиатор за популяризиране и трансфер на иновативни методологии от фирмите производители на специализиран инструментариум към действащите специалисти в държавни институции и различни области на индустрията.

През септември 2014 година фирма Т.Е.А.М. ООД предостави за безвъзмездно ползване в Химическия факултет уникален по рода си и първия в България атомно-емисионен спектрометър с микровълново генерирана плазма Agilent MP-AES 4200, чрез който може да се определя съдържанието на химични елементи в разнообразни обекти. Новата техника активно се използва за обучение на студенти и докторанти, както и за демонстрации на възможностите ѝ пред специалисти от действащи рутинни лаборатории.

Един малко по-различен летен лагер

Мария ПЕТКОВА

Крекиковският манастир „Св. Георги“ е разположен североизточно от София в ниските склонове на Стара планина. Манастирът е построен по времето на един от последните български царе – Иван-Александър – през XIV век. Заедно с още десетки църкви и манастири в Стара планина и Витоша той е част от така наречената Софийска Света гора. Различното в този манастир е, че в него за четвърта година се организира детски православен лагер с благословията на патриарх Неофит. Тази година със съдействието на преподавателите от катедра „Теология“ при Философско-историческия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ деца и младежи със специални потребности, които са от сдружение „Паралелен свят“, имаха щастието да участват в дейността на лагера. За по-лесното адаптиране на децата и младежите към непознатата и нова среда с тях като доброволци заминаха и студенти от специалността „Теология“.

Темата на лагера тази година бе „Деца – вяра и ценности, общество и реализация“. Програмата на лагерниците беше изпълнена с любопитни и запомнящи се срещи. Наред с основните знания, които получиха децата и младежите, за това как се влиза в църква, как да се молят, молитвата „Отче наш“, тропара „Богородице Дево, радвай се“, имаха среща с протопсалт Никола Антонов, срещнаха се с новите си приятели от фондация „Апорт БГ“, които обучават кучета, за да могат хората със специфични потребности да водят истински живот и да се реализират, месиха просфори, правиха свещи от пчелен восък, оцветяваха икона на св. Иван Рилски, рисуваха с пръсти и работиха с глина. Децата научиха кой е св. Иван Рилски, кой е св. Георги Победоносец. Всяка сутрин и вечер присъстваха на службата в новия храм „Покров Богородичен“, присъстваха на Божествената литургия по случай празника на св. Иван Рилски (където взеха Свето причастие), беше направен маслосвет за здравето на децата,

80 години в търсене на историята на Древния Пловдив

Археологически разкопки „Небеттепе 2017“

Гл. ас. д-р Божидар ДРАГАНОВ

За втора поредна година учебният стаж на студентите от първи и втори курс на специалността „Археология“ бе на епонимния за българската археологическа наука обект „Небеттепе“. Разкопките върху хълма на Стария град се провеждаха от края на месец юни до началото на октомври. Едно от най-старите поселения в района на Пловдив се проучва вече над 80 години и все още въпросите са повече от отговорите.

Първите разкопки върху хълма са проведени още в средата на 30-те години на XX век от Димитър Цончев. Впоследствие археологическите кампании са водени от Петър Детев, Атанас Пейков, Мина Боспачиева и много други. В последните 30 години обаче мащабни разкопки на Небеттепе не са провеждани и обектът остава встрани от най-посещаваните туристически обекти в града въпреки изключително големия си археологически и експозиционен потенциал. Това дава основание на Община Пловдив да стартира през 2016 година мащабен проект за проучването, консервацията, реставрацията и социализацията на обекта, в който се включват Регионалният археологически музей – Пловдив, и Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“. Ръководител на разкопките е София Христова (НАИМ – БАН), научен консултант – доц. д-р Костадин Кисьов (РАМ – Пловдив), заместник-ръководител – гл. ас. д-р Божидар Драганов (катедра „Обща история и археология“, ПУ „Паисий Хилендарски“), членове на екипа – доц. д-р Камен Станев (КМНЦ към БАН), Любомир Янков и Рангел Златков (бакалаври, спец. „Археология“, ПУ „Паисий Хилендарски“).

По време на тазгодишната експедиция са регистрирани и проучени множество археологически структури от Възраждането, османския период, Сред-

Доц. д-р Камен Станев и гл. ас. д-р Божидар Драганов проучват опожареното стопанско помещение със запазеното in situ зърно

новековието, Късната античност, римската и елинистическата епоха, като най-ранните материали са от халколита и ранната бронзова епоха. Тази хронологическа „пъстрота“ за пореден път доказва стратегическото значение и континуитета, които съпътстват обитаването на Небеттепе в градския облик на Древния Пловдив през многовековната му история. Общият брой на находките, открити по време на кампаниите през 2016 и 2017 година, надхвърля 600. Сред проучените структури впечатление правят късносредновековен християнски некропол с осем погребения, една късноантична сграда с три верижни помещения и два периода на изграждане, помещение, измазано с бяла боя и с облицовка от цветни мраморни плочи, както и улица (вход) от големи пло-

ски камъни с подпорен зид от квадри в подхода към горната част на хълма. Изключително важно откритие за историята на Небеттепе е проучването на квадратна кула с размери 5 x 5 метра, която бележи най-ранните фортификационни съоръ-

Фрагментирана оброчна плочка на Кибела, открита по време на археологическите кампании през 2016 и 2017 г.

върху който се намира и трапезна амфора, пълна с друг вид зърнена култура. В момента се извършва археоботаничен анализ на находката, а цялата ситуация е консервирана с цел да бъде експонирана при последващата социализация на обекта.

Сред множеството и разнообразни находки от другите проучени сектори на Небеттепе през настоящата археологическа кампания изпъкват праисторическа костена стрела, глинен идол от бронзовата епоха, длето и бронзов печат за ювелирни изделия с образа на Горгона-Медуза от късноелинистическата епоха, мраморно торсо от статуетка на мъжко римско божество, керамична теракота, изобразяваща Херакъл, стъклен апотропеен медальон с изображението на Горгона-Медуза, оброчна плочка с образа на малоазийската Велика богиня майка Кибела, бронзови фибули, коланна апликация тип *Sucidava* от времето на Великото преселение на народите, пръстени и обеци от късносредновековния некропол, както и общо около 300 монети от различните епохи.

През следващия сезон ще започне реставрацията и социализацията на Небеттепе, като те ще се извършват синхронно с археологическото допроучване на започнатите сектори. В разкопките освен студентите от първи и втори курс на специалността „Археология“ като доброволци могат да се включат и всички, които искат историята на Древния Пловдив да се появи изпод собствените им ръце.

Един малко по-различен...

➔ От стр. 14

а по традиция в деня на приключване на лагера те присъстваха на светата литургия, където отново взеха Свето причастие. След края на литургията всички деца и младежи бяха наградени за старанието, което са положили, със сертификат за участието си в четвъртия Катехизаторски лагер, списание „Камбанка“, а от катедра „Теология“ им подариха „Моята първа библия в картинки“.

жения, изградени от римляните във вътрешността на провинция Тракия в първата половина на I в. сл. Хр. Във вътрешността ѝ са открити множество цели съдове за течности, ажурна обеча, бронзова лампа за осветление, както и колективна находка от 11 сребърни римски денари, принадлежащи към времето на Юлиево-Клавдиевата династия.

В близост с кулата бе проучено и силно обгоряло стопанско помещение, най-вероятно вследствие на готските нападения след средата на III в. сл. Хр. То се оказа с изключително висока концентрация на находки – два железни косера, две железни брадви, копие, сърп, около 50 дисковидни апликации за конска амуниция в два размера, три хлопки, стъклен медальон, бронзов ключ, желязна ключалка, керамични и стъклени съдове, бронзови монети и мн. др. Върху глинобитното подово ниво на помещението са открити *in situ* дървена бъчва, запазена във височина до 0,45 м, пълна със зърно. Обемът на бъчвата е бил около 200 литра, като съхраненото зърно съставлява поне половината от този обем. Непосредствено до нея е паднал дървен стелаж със следи от плат,

Кои са най-престижните университети в света

Класации от подобен род са правени многократно – критериите са разнообразни и затова местата в рейтинговите схеми се променят, но университетите, за които ще стане дума по-нататък, наистина са доказали, че заслужават челните места в тези класации. Ето една от тях.

10. Колумбийски университет

Знаменитият Колумбийски университет, който се намира в Ню Йорк, е сред осемте американски университета, влизащи в Бръшляновата лига. Това старо и престижно учебно заведение е основано като Кралски колеж през 1754 г. от английския крал Джордж II. Университетът е един от 14-те учредители на Асоциацията на американските университети и първият университет в САЩ, който е започнал да дава степента „доктор на медицинските науки“. Студенти на Колумбийския университет са били 20 милиардери, 29 ръководители на чужди държави, 100 лауреати на Нобелова награда. Тук са учили Франклин Рузвелт, Михаил Саакашвили, Уорън Бъфет, Джеръм Селинджър.

9. Калифорнийски технологически институт

Това е частно учебно заведение, разположено в Пасадена, щата Калифорния, САЩ. Калтех, както е популярното му название, е насочен предимно към инженерните и точните науки, а специален акцент има върху научната дейност, затова за преподаватели се привличат известни учени, като астронома Джордж Хейл, физико-химика Артър Нойз, физиците Робърт Миликън, Мъри Гел-Ман, Ричард Файнман и др. Макар и да не е от най-големите висши учебни заведения, 33 от неговите възпитаници и преподаватели са получили 34 Нобелови награди (Лайнъс Полинг получава Нобелова награда за химия през 1954 г., а през 1962 г. – Нобелова награда за мир за „за кампанията му против опитите с ядрено оръжие“), 5 награди „Филдс“ (приема се за еквивалент на Нобеловата награда в областта на математиката) и 6 награди „Тюринг“ (смята се за най-престижната награда в областта на информатиката, а от 2014 г. паричното ѝ измерение е \$1 000 000, осигурени от Гугъл).

8. Йейлски университет

Намира се в Ню Хейвън, щата Кънектикът, а е основан през 1701 г. Това е третото най-старо висше учебно заведение в САЩ, член е на Бръшляновата лига. Първоначално обучението е било по богословие и древни езици, но от 1777 г. в учебния план са включени хуманитарни и естествени науки. В Йейлския университет са учили петима американски президенти: Уилям Тафт, Джералд Форд, Джордж Х. У. Буш, Бил Клинтън, Джордж Уокър Буш, и други известни политици, като Хилари Клинтън и Джон Кери, актьорите Мерил Стрийп, Джоди Фостър, Дейвид Духовни. 52 от неговите възпитаници са Нобелови лауреати.

7. Принстънски университет

Принстънският университет също влиза в Бръшляновата лига. Намира се в град Принстън, щата Ню Джърси. Основан е през 1746 г., преместен в Нюарк през 1747 г., а след това през 1896 г. е преместен на сегашното място, откъдето получава и настоящото си име. Принстънският университет са завършили трима американски президенти, множество милиардери и чуждестранни държавни ръководители. Сред възпитаниците му има също Нобелови лауреати по икономика и физика (един от тях е математикът Джон Наш, за чийто живот е направен филмът „Красив ум“). Тук са учили също Ричард Файнман, смятан за един от най-големите умове на нашата епоха след Айнщайн (който пък е бил преподавател в Принстън), британският математик Алън Тюринг, Чарлс Конрад (третият човек, стъпил на Луната), Юджийн О'Нийл, носител на Нобелова награда за литература, писателят Франсис Скот Фицджералд.

6. Калифорнийски университет в Бъркли

Това е едно от немногото държавни учебни заведения в САЩ, които се ползват с толкова висок престиж. Многократно е класиран между най-добрите висши училища в света, а преди две години Калифорнийският университет е бил класиран в световния академичен рейтинг на четвърто място сред всички университети и на първо сред държавните. Преподаватели и възпитаници на Бъркли са получили 72 Нобелови награди, 13 награди „Филдс“, 22 награди „Тюринг“, 20 – „Оскар“, 15 – „Пулицър“, и 105 златни олимпийски медала. Сред знаменитите възпитаници на Бъркли са писателите Джек Лондон и Карлос Кастанеда, актьорите Грегъри Пек и Джеймс Дийн, режисьорът Франсис Форд Копола, музикантът Джим Морисън, един от основателите на *Apple* – Стивън Возняк, Дъглас Енгелбърт – създа-

Харвард

дел на компютърната мишка и редица други приложения, Гордън Мур – основател на компанията *Intel*.

5. Станфордски университет

Основан е през 1885 г. от Лиланд Станфорд – бизнесмен и политик, и съпругата му Джейн, които решили да създадат университет в памет на починалия си син Лиланд Станфорд-младши. До 1920 година обучението било безплатно. Университетът изпитва финансови затруднения след смъртта на Станфорд-старши през 1893 г. и след като много от кампусите били унищожени вследствие на земетресението в Сан Франциско през 1906 г. След Втората световна война Фредерик Терман подкрепя предприемачеството сред преподавателите и завършващите с цел да се изгради напълно самостоятелна местна индустрия, която по-късно се превръща в това, което днес е известната Силициева долина. Сред тях са хората, създали множество световноизвестни компании като Google, Hewlett-Packard, Nike, Instagram, Snapchat, Yahoo и др. С този университет са свързани 30 милиардери, 17 астронавти, 60 Нобелови лауреати, 20 носители на награда „Тюринг“, 7 – на наградата „Филдс“, политици, писатели, спортисти. Сред тях са: Кондолиза Райс, Джон Стайнбек, Сигърни Уийвър, Тайгър Уудс, Лари Пейдж и Сергей Брин (основатели на Google), Питър Тийл, Стив Фосет.

4. Масачузетски технологичен институт

Създаден е през 1861 г. в отговор на все по-засилващата се индустриализация на Америка. Учебното заведение е изградено по европейски модел на политехнически университет с акцент върху приложните науки и техниката. Известен с изследванията в биологията, икономиката, лингвистиката и мениджмънта, Масачузетският технологичен институт винаги е в челните класации в света. Тук са завършили 85 Нобелови лауреати, 19 – на наградата „Тюринг“, и 6 – на „Филдс“, 34 астронавти. С MIT са свързани Ричард Файнман, Джон Наш, Едуин Олдрин, Джоузеф Стиглиц, Пол Кругман, Ноам Чомски, Кофи Анан.

3. Оксфордски университет

Намира се в Оксфорд, Великобритания, и е един от известните научноизследователски центрове. Той е най-старият университет във всички англоезични страни. Неговото развитие върви бързо, започвайки от 1167 година, когато с указ на Хенрих II английските студенти не можели да учат в Париж. През 1209 г., след конфликт между студенти и граждани, част от учените избягали на северозток в Кеймбридж, където основали нов университет. В Оксфорд работят най-голямото университетско издателство и най-голямата академична библиотечна система във Великобритания. Университетът може да се гордее с много свои възпитаници – 26 министър-председатели на Великобритания и много чуждестранни държавни глави, 27 Нобелови лауреати. Сред тях са: Маргарет Тачър, Тони Блеър, Дейвид Камерън, Стивън Хокинг, Андрю Уайлс, Джонатан Суифт, Греъм Грийн, Оскар Уайлд.

2. Кеймбриджки университет

Започвайки своята история през 1209 г., Кеймбридж се смята за втория най-стар университет в англоезичния свят и четвърти в света сред

...И ВСЕ ПАК ИКОНОМИКАТА Е ХУМАНИТАРНА НАУКА! (или защо професор Ричард Талер стана Нобелов лауреат по икономика за 2017 година)

Гл. ас. д-р Атанас И. ВЛАДИКОВ

В случай че съществува някакъв своеобразен рекорд в областта на Нобеловите награди по икономика, то той несъмнено принадлежи на Факултета по икономика на Чикагския университет. Статистиката показва, че от 1969 г. досега от общо 79 лауреати 28 са икономисти от Чикагската икономическа школа или имат много тясна афилиация с нея; а на 10 октомври 2017 г. тази икономическа школа „произведе“ за 29-и път Нобелов лауреат по икономика в лицето на Ричард Талер (72 г.) (Richard Thaler).

Ричард Талер е роден в семейство на евреи в щата Ню Джърси, САЩ, с майка учителка и баща актьор; има двама братя. Той не желае да следва професионалния път на баща си, а избира академичната кариера и получава докторска степен по икономика в Университета „Рочестър“, щата Ню Йорк, през 1974 г. със заглавие на дисертационния труд: „Стойността на спасяването на един живот: пазарна оценка“. След успешната защита на дисертационния труд той започва да работи като преподавател в същия университет за период от четири години, а по-късно, в периода 1978 г. – 1995 г., преподава в Университета „Корнел“, щата Ню Йорк; от 1995 г. досега той работи във Факултета по икономика на Чикагския университет, щата Илинойс.

Чикагската икономическа школа като „ковачница“ на икономисти визионери от световен ранг изненадва с това, че наред със сложните финансови модели на Мъртън Милър, Майргън Шулс, Юджийн Фама и на ред други

„езерни икономисти“ дава ясен международен сигнал чрез признанието от страна на Кралската шведска академия на науките на трудовете на Ричард Талер – създавани и развивани от почти четири десетилетия – че е време сериозно да се преосмисли дали силно математизираните икономически модели са прагматични и работещи.

Днес, през 2017 година, светът става свидетел как на най-високо глобално ниво икономистите се обединяват зад идеята, че новият стар „пробив“ в икономическите изследвания насочва курса на разсъждения, насоки и философски нагласи към естествените корени на икономическата наука, а именно – към нейното хуманитарно начало. А професор Ричард Талер безспорно принадлежи към крилото на застъпниците на „хуманитарната закваска“ в икономическите модели и неговият принос според Комитета по награждаването е, че успява: „(...) да инкорпорира психологически реалистични допускания в анализите, касаещи

Проф. Ричард Талер

взимането на икономически решения. Чрез изследване на последствията от ограничената рационалност, социалните предпочитания и липсата на самоконтрол той [Р. Талер] демонстрира как характеристиката на човека оказва систематично влияние както върху отделните решения, които взима, така и върху пазарното му поведение“.

За Ричард Талер Комитетът по награждаването ще каже още: „Той е пионер в интегрирането на икономиката с психологията. Той направи икономиката по-човешки!“.

Професор Р. Талер печели популярност в икономическите среди основно чрез своите многобройни публикации върху икономическото поведение на индивидите на различните пазари, включително финансовите, но преди всичко чрез няколко популярни заглавия, издадени на английски език: „Проклятието на победителя: парадокси и аномалии на икономическия живот“ (1992 г.), „Квазирационален икономик“ (1994 г.), „Подходи в поведенческите финанси“ (първи том – 1993 г.; втори том – 2005 г.), „Побутване: по-добрите решения за здраве, благосъстояние и щастие“ (2009 г.) и „Придържане към лошо поведение: създаването на поведенчески икономик“ (2015 г.)¹.

Нобеловата награда е връчена на проф. Р. Талер основно заради публикациите му в областта на създаването на нова теория – теорията на побутването (подканването) (The Nudge Theory), тъй като чрез своите изследвания Р. Талер обединява психологията на икономическото осмисляне, от една страна, и поведенческата ирационалност, от друга,

в интегрален микроикономически анализ за поведенческите реакции и решения на индивидите на пазара. Талер изследва как ограниченият когнитивен хоризонт на човека ограничава и неговата рамка за рационални съждения и когато задачата е пряко мисловните сили на индивида, той все пак взема решение, макар и да е недостатъчно обмислено, недобре обмислено и дори ирационално.

Ето защо Р. Талер стига до заключението, че когато даден индивид срещне препятствие пред това, което мисли и усеща като рационално, има нужда от някого, който – условно казано – „да го побутне“ в правилната посока. По този начин Р. Талер обяснява защо институциите от публичния сектор следва да бъдат проактивни и „да подканват“ примерно данъчно задължени лица да си платят данъците или лица, които дължат социални или здравни осигуровки, да платят в еди-какъв си срок, и т.н. На практика Р. Талер създава реални инструменти в поведенческия икономикс, които могат да формират поведението на големи групи от хора, а мейнстрийм поведението на индивидите да бъде „побутвано“ (насочвано) в определени посоки в синхрон с политиките, следвани от публичните власти. Според Р. Талер приложението на „поведенчески икономикс“ и „поведенческите финанси“ в реалната икономика не лишава индивидите от тяхната свобода на избор, а чрез подходящи инструменти за „побутване“: писма-напомнания, съобщения-подтиквания, публични апели и други подобни може да се създаде това, което Талер нарича „либертариански патернализъм“.

Когато разбира, че е награден с Нобелова награда по икономика, Талер заявява в едно от интервютата, които дава, следното: „Това е признание, че икономическите агенти са човешки същества, и този факт следва да бъде включван в икономическите модели“. А на въпроса как планира да похарчи парите от наградата, Ричард Талер се шегува в контекста на теорията за побутването, че ще ги похарчи „колкото е възможно по-ирирационално“, явно показвайки на широката публика, че икономическите въпроси невинаги имат рационални отговори...

Кои са най-престижните...

➔ От стр. 16

непрекъснато функциониращите. Както стана дума по-горе, университетът е основан от група учени, напуснали Оксфордския университет.

Сред възпитаниците му са световноизвестни учени, политици, юристи, философи, писатели, актьори и чуждестранни държавни глави. С Кеймбридж са свързани 92 Нобелови лауреати и 10 – на наградата „Филдс“. Сред тях са: Исак Нютон, Чарлз Дарвин, Франсис Бейкън, Джеймс Максуел, Фредерик Сангър (два пъти носител на Нобелова награда по химия), Джордж Байрон, Владимир Набоков.

1. Харвардски университет

Той се намира в град Кеймбридж, щата Масачузетс, САЩ. Висше учебно заведение е основано през 1636 г. и със своята история, влияние и богатство е заслужило званието най-престижен университет в света. В Харвард стойността на обучението е извънредно висока, но университетът предлага разнообразни пакети от финансова помощ за студентите. През 2014 г. бюджетът му е бил \$36,4 млрд. За сравнение – общият размер на разчетените разходи за образование в България за 2017 г. е 3,35 млрд. лв.

Негови възпитаници са 8 американски президенти, няколко ръководители на чужди държави, 62 милиардери, 150 Нобелови лауреати, 18 са получавали наградата „Филдс“, 13 – наградата „Тюринг“. Сред възпитаниците са: Джон Адамс, Теодор Рузвелт, Джон Кенеди, Джордж Буш, Барак Обама, Бил Гейтс, Марк Зукърбърг, Мат Деймън, Натали Портман.

¹ Преводите на заглавията от английски език са на автора на статията с изключение на книгата „Побутване: по-добрите решения за здраве, благосъстояние и щастие“, която е издадена на български език от ИК „Изток – Запад“.

Студенти от Филологическия факултет се представиха достойно на престижен международен форум

Пловдив беше домакин на третата работна среща на областните управители по линия на Инициативата за сътрудничество между страните от Централна и Източна Европа и Китай „16 + 1“. Международният форум се проведе под егидата на областния управител на Пловдив г-н Здравко Димитров в периода 17.10. – 20.10.2017 г.

Форматът 16 + 1 е инициатива на правителството на Китайската народна република, насочена към укрепване и разширяване на сътрудничеството между Китай и 16 страни от Централна и Източна Европа. Основната цел на форума е сключването на взаимноизгодни партньорства в областта на търговията, туризма, научните изследвания, здравеопазването, образованието и културата. Първите две срещи на работните групи се проведоха в Ланфанг, Хъбей, през май 2015 г. и Тангшан, Хъбей, през юни 2016 г.

Третата работна сесия е първата от срещите на областните управители по линия на Инициатива „16 + 1“, която се провежда в Европа, и то именно в град Пловдив, с любезното домакинство на областния управител Здравко Димитров.

На срещата присъстваха губернатори в държави от Централна и Източна Европа и седем провинции от Китай, посланици и ръководители на дипломатически мисии, г-н Георг Георгиев – заместник-министър на външните работи, г-жа Амелия Гешева – заместник-министър на културата, г-н Милко Теофилов – заместник-министър на туризма, кметът на община Пловдив г-н Иван Тотев, Н. пр. г-н Джан Хайджоу, извънреден и пълномощен посланик на Китайската народна република в Република България, г-н Йе Чанцин, заместник-директор на Службата по външни работи на провинция Хъбей, делегати от Чехия, Словения, Черна гора, Румъния, Латвия, Естония и Унгария, ректори на пловдивските университети, представители на бизнеса от област Пловдив, Тракия икономическа зона, Агенцията за насърчаване на сътрудничеството в областта на селското стопанство между Китай и страните от Централна и Източна Европа (АНСССКЦИЕ) и множество неправителствени организации.

Модератор на събитието беше г-н Кръстьо Белев, директор на представителството в България на Българо-китайската асоциация за бизнес развитие в Пекин.

Съществен принос за успешното осъществяване на международния форум имаха и 22 студенти от Филологическия факултет от специалностите *Английска филология*, *Приложна лингвистика* и *Лингвистика с информационни технологии*, които като организационни и културни сътрудници и преводачи придружаваха високопоставените гости от качането им на летище София до отлитането им от същото място. Младите филолози показаха завидни комуникативни умения и културни и езикови компетентности не само по време на предвидените в заседанията работни панели, но и в съпровождането на гостите в свободното им време по културните маршрути на Пловдив и околностите.

В знак на благодарност областният управител на Пловдивска област г-н Здравко Димитров награди тържествено младите сътрудници от Филологическия факултет с грамоти и подаръци.

Поздравления за студентите Ева Костадинова, Димитър Димитров, Габриела Тончева, Мюге Шакир, Венцеслава Мандулова, Десислава Бончева, Ива Дикова, Радостина Тименова, Милена Белкинова, Лори-Анна Чолакова, Мерай Осман, Пламена Гешева, Росица Бончева, Силвия Алексиева, Чудомира Начевска, Дарина Пейчева, Адела Геворгян, Мелтем Хаджийска, Алеся Вълчева, Любомира Стоянова, Кристина Митева, Емилия Татанова и Радостина Михайлова, които отговорно и компетентно представиха както себе си, така и студентската общност на Пловдивския университет.

Многобройните международни отзиви от проведения форум са висока атестация за обучението във Филологическия факултет и могат да бъдат основателен повод за гордост.

Ето и няколко мнения на студентите, съпровождани в продължение на четири дни високопоставените чуждестранни делегати.

Милена Белкинова, 4. курс:

Четири дни на Инициатива „16 + 1“ се оказаха изключително полезни и интересни, защото бях не само участник като преводач, но и директен наблюдател на работата на форума „Пловдив – най-древният град по Пътя на коприната“.

Благодаря за оказаното ми доверие от ръководството на Филологическия факултет, което ми помогна да проверя нивото си на владее на английски език и допълнително ме мотивира при ориентирането ми в каква посока да се реализирам в бъдеще. Полученият сертификат от управителя на област Пловдив е висока оценка не само за мен, но и за Филологическия факултет, чиято студентка съм.

Габриела Тончева, 3. курс:

За мен Инициатива „16 + 1“ беше едно прекрасно преживяване, благодарение на което се запознах със страхотни хора. Да бъда част от това начинание, за мен беше не само дълг, но и огромно удоволствие. Помогна ми в много отношения и не мога да бъда по-благодарна, отколкото съм, за доверието в мен. С радост бих участвала отново.

Мелтем Хаджийска, 4. курс:

Аз бях сътрудник на делегацията на Република Чехия и това несъмнено беше едно незабравимо и полезно преживяване, защото Инициативата изискваше прилагането на комуникативни и преводачески умения, както и организационна дейност. Делегатите се отнасяха към нас с голямо уважение, интересуваха се от най-различни теми, включително с културен и исторически характер, свързани с гр. Пловдив. Ние от своя страна имахме възможността да се докоснем до тяхната култура и ценности. Участието ми в този мащабен проект ще остане скъп спомен от студентските ми години.

Адела Геворгян, 4. курс:

За мен беше огромно удоволствие да бъда част от Инициативата и съм изключително благодарна на ръководството на Филологическия факултет, че ми предостави тази възможност. Това беше още една стъпка напред в обучението ми по специалността и ще остане спомен за цял живот. Като сътрудник на делегацията от Република Чехия, която включваше интересни хора от различни сфери, успях да се докосна до особеностите на чуждата култура, за което най-голяма роля изигра приятелското отношение и уважението на цялата група. Участието ми в Инициатива „16 + 1“ не само ми помогна да разбера до каква степен съм развила комуникативните и преводаческите си умения, но и ме научи как да бъда добър организатор и събеседник.

Ева Костадинова, 3. курс:

Ако трябва да определя участието си с няколко думи, бих казала „един безценен опит“, затова съм благодарна, че бях част от едно толкова голямо събитие. Като сътрудник на провинция Хънан, Китай, научих много за културата и начина на живот на приятелите ни от Азия. Запознаването с една нова, същевременно толкова древна и съвсем различна култура предизвика истинско вълнение не само у мен, но и у всички участници. Освен

На стр. 19 ➔

Областният управител Здравко Димитров връчва грамоти на студентите – участници в Инициатива „16 + 1“

40 години от дипломирането на първия випуск филолози

РЕТРОСПЕКТИВНО

Анна Албелда

Годината е 1973-та. Десетки ентузиазирани младежи прекрачихме прага на Пловдивския университет с желанието да усвояваме знания и да успеем в живота. Непознати, дошли от различни краища на страната, скоро ние станахме приятели и заговорихме на един език – езика на разбирателството и толерантността. За това много ни помогнаха младите тогава асистенти, сега уважавани доценти и професори Юлия Николова, Елена Първанова, Пеньо Пенев, Огнян Сапарев и Иван Куцаров. Те бяха непрекъснато сред нас, обичахме ги като приятели, но и се отнасяхме с респект към тях. Учеха ни на творчество и свободомислие. Гордееха се с нашите успехи и изяви.

Трудностите ни бяха сплотили. Радвахме се, когато всички се събирахме на лекции, хубаво ни беше да сме заедно, защото си помагахме кой с каквото може. Беше време, когато трябваше доста да се поровиш в литературата, за да развиеш въпросите си за изпит по даден предмет. Нямахме ги сегашните технологии – интернет и ксерокс.

Като всички млади хора, и ние имахме мечти за бъдещето. Мечти, които някои осъществиха, други – не. Такъв е животът! Тръгваш по един път, но никога не знаеш къде ще те отведе и какво ще ти се случи,

докато вървиш по него. Пък и на младини кой ти мисли за това! Завладени бяхме от емоции и от желание за добротворство – може би литературата, която изучавахме, облагородяваше душите ни и подхранваше хуманизма, който се изписваше върху лицата. Всички греехме, а и бяхме със самочувствие, че сме ПЪРВИЯТ ВИПУСК БЪЛГАРСКА ФИЛОЛОГИЯ! С духовността и артистизма си променихме живо-

Заедно с професорите Огнян Сапарев и Пеньо Пенев на първата среща

та в института, сменихме и статута му в Пловдивски университет.

Имахме емблематични преподаватели. Тук е мястото да разкажа за някои забавни истории с тях. Водец в листата, разбира се, беше

40 години след завършването на първия випуск от специалността „Българска филология“ в Пловдивския университет се събрахме отново в култовата 10. аудитория. Не бяхме много, но се оказа, че и доста от нас вече не биха могли да вземат участие в такива срещи. Видяхме се за последно като дипломирани студенти, а в аудиторията споделиха мили спомени директори и мениджъри от различни области, бизнесмени, полицаи, организатори, артисти, преподаватели по български език и литература. Чест за нас беше да поздравим любимите ни асистенти, с днешна дата професори – Огнян Сапарев, Иван Куцаров и Пеньо Пенев (нашия „грижовен класен ръководител“). Вратичка към студентските ни години отвори Анна Албелда.

Живка ДУНКОВА

преждата към катедрата, при което започнах внимателно чрез конеца да го придърпвам, а то, вместо да се върне назад, се развиваше и се търкулваше напред. Принудих се на прибежки да отида и да го прибера. Състудентите ми, забавлявайки се, наблюдаваха сцената, но всички си поехме спокойно дъх, когато професорът изобщо не реагира – мислехме си, че той, гледайки в „неговата“ си точка, нищо не е забелязал. Развързката дойде през юни. Явих се на изпит, отговорих хубаво на въпросите, които бях изтеглила, и когато си подадох книжката за оценка, професор Пешев ме попита: „Къде ти е пуловерът? Защо не го донесе поне да го видиш?“. Смаях се. Как се отговаря на такъв въпрос? Хъквата-мъквата, смотолевих нещо, а той ми каза, че възнамерявал да ми постави петица, защото съм била подготвена, но сега, като не виждал готовия продукт, ще ме накаже, оцетявайки ме. А той на никого не пишеше отличен!

Друг случай – на изпита по словесни литературни приателката ми ѝ се падна да говори за творчеството на Алоис Ирасек. Сесията беше много тежка и от напрежението или от умората тя пропусна да назове една от знаменитите му творби – „Песоглавци“. Доц. Драганов добронамерено ѝ подсказа с: „Чуй, май кучета лаят навън!“, насочвайки я към отговора. Тя не можа да се досети и той се опита да имитира животните. Тогава приятелката ми с усмивка си спомни и започна да говори по въпроса.

Ех, младост! Неумолимо е времето и ти бързо отминаваш. Сребро покрива косите ни, но поне запечатваш хубави мигове от живота, които да ни стоплят през старостта.

Сигурна съм, че моите спомени ще събудят много такива у колегите и че те също ще пожелаят да ги споделят.

проф. Александър Пешев – капацитет в областта на западноевропейската литература и дългогодишен лектор в Сорбоната – Париж. Уникален! Не носеше лекции, а само малки квадратни листчета с тематични записки и без да поглежда към аудиторията, говореше. Случваше се понякога да превключи на френски, но след тактична забележка от колежка, владееща езика, отново влизаше в български ритъм. При него трудно се водеха записки, защото говореше тихо и бързо, но ни завладяваше с интересния начин при поднасянето на материята. Като повечето, преминали през студентската скамейка, и ние си имахме своя живот, своите неволи. Учихме, забавлявахме се и понякога вършехме лудории. Времената бяха трудни, а и зимата напредваше, та реших по време на негови лекции, слушайки, да свържа и нещо полезно. С връзки – тогава всичко ставаше с връзки, не че сега е по-различно – си бях купила страхотен мохер и започнах да си плета пуловер. Плетях вечер, плетях винаги когато мога. Веднъж, пак беше при проф. Пешев, колега реши да се пошегува с мене и подхвърли леко кълбото с

От стр. 18

техен сътрудник и преводач се превърнах и в техен приятел, който им разказваше за красотата на България и славното ѝ минало. А връчването на сертификата на тържествената церемония в Областната управа е оценка за постигнатото и гаранция, че се движа в правилната посока.

Венцеслава Мандулова, 3. курс:

За мен проектът „Инициатива „16 + 1“ беше преди всичко радост от доверието, което съответните институции ни гласуваха, а също и възможност да се докосна до нещо непознато за нашата култура. Не за първи път участвам в подобни проекти, но този наистина беше изключителен не само като организация, но и като преживяване. Нещо повече – общуването през тези дни ми даде възможност да придобия увереност в преводаческите и комуникативните си умения; да създам множество приятелства, които силно се надявам да продължат и в бъдеще. Инициатива „16 + 1“ е проект, в който с удоволствие бих се включила отново.

Пламена Гешева, 4. курс:

За пръв път участвам в Инициативата „16 + 1“ и съм много щастлива, че имах тази възможност, защото това беше шанс за нас, студентите, да приложим наученото досега в една по-различна среда и да се убедим, че да си преводач, е отговорност. Бяхме сред професионални преводачи, което допринесе за нашето развитие и усет за това как да се справяме в определени ситуации. Участие в такъв форум ми помогна да усъвършенствам комуникативните си умения и да се запозная с културните ценности на другите народи. Благодарна съм, че бях част от това събитие.

Поглед към сцената и зад кулисите на Учебния театър

ДОКОСВАНЕ ДО МАЙСТОРСТВОТО

Проф. д-р Александър ИЛИЕВ

Майсторските класове са феномен в съвременното академично обучение. Те са кратки срещи на студентите и преподавателите с изтъкнати личности, проправили пътрини в териториите на изучаваните дисциплини. Обикновено за провеждането на такива занятия се канят педагози, учени и практики с европейска или световна известност.

Специалността „Актьорство за драматичен театър“ е бутикова в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. В нея учат само около 60 души, които се готвят да станат публично изявени личности. Техните лица стават познати на най-широката аудитория чрез театъра, кино и телевизията. Гласовете им звучат по радиото, в дисковете с приказки или поезия, в рекламите и зад кадъра на дублираните документални и игрални филми. В този кратък материал ще ви запознаем с три майсторски класа, проведени с нашите студенти – бъдещи актьори, жреци на сцената и екрана.

В края на месец юни тази година двама световноизвестни педагози бяха на посещение в България. Проф. д-р Майкъл Чермерс е драматург и театровед от Калифорнийския университет в Санта Круз, САЩ. Тренингът, който проведе с нашите студенти, бе посветен на американската система за подготовка на артисти за театър и кино. Холивудската „фабрика за мечти“ ни допусна до своята „кухня“ и всички присъстващи успяха да опитат от нейните „специалитети“. Заедно с проф. Чермерс втори майсторски клас проведе и проф. д.и.н. Андрей Толшин от Санкт-петербургския Висш институт по култура. Неговата тема беше „класическата руска театрална школа“. Приятели и колеги в живота, двамата майстори разкриха единството на тези системи, както и разликите между тях.

Изложени съвсем накратко, приликите са:

– В подхода към пиесата и сценария, намиране на глаголите в тях и провеждането на разбираемо и продуктивно действие на сцената и в кадъра;

– Методът на преживяването, роден в Русия, но пренесен на благодатната американска почва, където актьорът така

вярва в обстоятелствата на своята роля, че кара и зрителите да му вярват;

– В отношението към изкуството като към свещенодействие, акт на сливане с велики героикатегории; етично и променящо

Проф. Майкъл Чермерс

света, в който живеем.

Отликите в двете системи са повече от очевидни:

– Руската система е основана на „живота на човешкия дух“; американската ѝ посестрима обръща основно внимание на възможността стоката „театър“ или „кино“ да бъде успешно продадена;

– В Русия актьорът търси да разкрие вътрешния свят на своя герой; в САЩ атракцията, пластическата изразност и визуалността са най-продаваеми и най-търсени в актьорската професия;

– Руските театри играят различни заглавия всяка вечер и имат свои постоянни трупни; американският театър използва принципа на кратковременните проекти, където се подготвя спектакъл, който се играе определен брой пъти, докато има зрителски интерес.

Двамата майстори направиха няколко практически упражнения с бъдещите актьори. Беше дадена възможност на всеки да пробва границите на

своята фантазия и приспособимостта си към нови творчески задачи. Проф. Чермерс предложи популярна педагогическа схема от осем реплики, взети от „Крал Лир“ на Шекспир. Двойките актьори можеха да ползват тези реплики както пожелаят и да ги разиграят на сцената „на свой страх и съвест“. В първия етап всяка двойка имаше достатъчно много пропуски, най-вече в разбираемостта на сюжета. Техните колеги, зрители в този момент, трудно разпознаваха

Проф. Андрей Толшин

какво всъщност се случва между героите. Вторият опит се получаваше почти перфектно, тъй като следвайки предложенията на проф. Чермерс, студентите предприемаха действия, еднозначни по смисъл, логични и последователни. Както сподели американският ни колега, „сюжетът трябва да е толкова ясен от действието, че едно шестгодишно дете да го разбере и да успее да го разкаже на друго шестгодишно дете“. Театърът е изкуство за хората. Ако артистът не прехвърли мост към публиката и зрителите не разбират смисъла на действието, те ще останат хладни към страстите на сцената, подобно на чужд език, неразбираем за аудиторията.

Упражненията на проф. Толшин бяха основани на три реплики, разменяни между трима участници. Със смяната на местата на репликите или на студентите се получаваша различни възможности за смисъл на случващото се. Тук най-важен беше механизъмът на оценката: виждам-разбирам-решавам-действам.

Всеки един от актьорите трябва да наблюдава внимателно конкретното действие на своя колега и да му отговори така, както изисква подадената от предишния герой ситуация. Всичко на сцената се случваше на мига, беше органично, живо, истинско, неподправено. Самият проф. Толшин, звезда на руския театър и кино, неколкотократно се впуснаше като трети в комбинацията, за да придаде повече истинност на оценките на студентите.

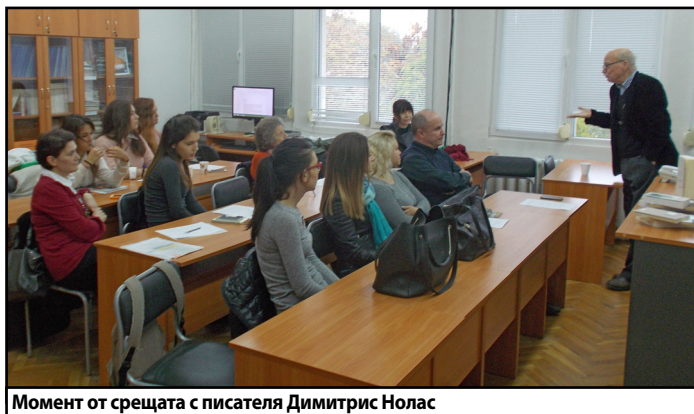
За щастие, салонът на Учебния театър беше пълен със студенти и преподаватели. Майсторските класове се превърнаха по-късно в разговор и обмяна на опит, методологически похвати, стратегии за работа със студентите. Напрегнатата програма на двамата професори не позволи диалогът да бъде продължен, тъй като трябваше да пътуват същия ден до Перперикон и да се върнат обратно до София. Въпреки това четирите часа, прекарани с тях, отвори два нови прозореца пред нашите възпитаници, разкриха хоризонти и методи, които могат да бъдат усвоени само от майсторите. Тази среща стана възможно благодарение на поканата на проф. д-р Александър Илиев, художествен ръководител на един от актьорските класове, и предоставения салон на Учебния театър от доц. Леонард Капон, координатор на специалността и също художествен ръководител на един от класовете.

С официално разрешение на ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ навърху Деня на народните будители нашият университет отвори врати за майсторски клас с девадаси Ниведита Бадве. „Девадаси“ на санскрит означава „божествена танцьорка“. Отново по покана на проф. Илиев и отново с неограничимо съдействие на доц. Капон в Пловдив дойде най-добрата танцьорка на класически и етнотанци на Индия. След фурора на спектакъла ѝ в София г-жа Бадве избра древния Филипополис като „важна дестинация“ и отдели един ден на нашите възпитаници, бъдещи

Димитрис Нолас – за разказа от първо лице

Мария ГЮРОВА

Традиционно активният сектор „Новогръцки език“ към катедра „Общо езикознание и история на българския език“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ беше домакин на лекцията на известния гръцки писател Димитрис Нолас. Темата, която събра студенти и приятели на гръцкия език, беше: „Поява и развитие на разказа в гръцката литература от края на XIX и първата половина на XX век“. Участие в събитието взе Яна Букова – писател и преводач на разказите на Димитрис Нолас („Не вземай със себе си нищо“, изд. „Стигмати“, 2010 г.), удостоена през 2012 г. с Националната награда „Христо Г. Данов“ в раздела за преводна художествена литература.

Момент от срещата с писателя Димитрис Нолас

Димитрис Нолас е автор на 18 книги – романи, сборници с разкази и новели, носител на множество награди и сценарист на няколко филма, сред които „Пчеларят“ в сътрудничество с Теодорос Ангелопулос. Писателят запозна аудиторията

със зараждането на разказа в гръцката литература, проследявайки развитието му в световен мащаб и стигайки до тримата най-изявени представители на жанра в Гърция – Пападиамантис, Визинос и Теотокиос. Предмет на последвалата дискусия,

в която се включиха студентите неоелинисти, насърчавани от г-н Нолас, беше разказът на Константинос Теотокиос, „По очи“.

За гръцкия писател това не е първо посещение в България, а самите студентите го познават и от тазгодишното участие на негова творба в националния студентски конкурс за превод на новогръцка поезия и проза.

Организатор на поредната изява, която Библиотеката за гръцки език, литература и култура приютава, е ас. Величка Гроздева. На поканата откликнаха настоящи и бивши студенти от специалностите с новогръцки език, преподаватели в Пловдивския университет, представители на Университетската библиотека, както и гръцки студенти по програмата „Еразъм“ от Атинския университет.

➔ От стр. 20

актьори. Залата на Учебния театър отново се изпълни със студенти и преподаватели, дейдоха и гости от Йога център „Ананда“ в Пловдив, присъстваха актьори от Пловдивския драматичен театър и от Кукления театър.

Г-жа Бадве започна своя майсторски клас с бърза загрявка. Подготовката на телата се проведе под музика, ритъмът на която накара кръвта на участниците да заври. Скокове, танцови движения, въртене, бързи смени на ритъма и бавни медитативни преминавания от поза в поза се редуваха и внесоха не само гъвкавост, но и отлично настроение сред участниците.

Вторият етап от майсторския клас бе усвояването на петминутен танц от щата Пенджаб в Индия. Фолклорът в този щат е динамичен, енергичен, пълен с оптимизъм и чувство за радост от живота. Г-жа Бадве използваше традиционния метод на преподаване, познат още от Древна Индия, наречен „многократни повторения, докато танцът се превърне в кръв и кръвта сама започне да движи танцьорите“. Само за два часа сложната и динамична танцова комбинация беше разучена и повторена многократно от всички.

След кратка пауза всички участващи в семинара започнаха упражнения за разтягане. Принципът на интензивните и

ДОКОСВАНЕ ДО МАЙСТОРСТВОТО

след това екстензивните занимания с тялото са запазена марка в културата на Индия. Така майсторите на движението съхраняват своите възможности до преклонна възраст. Още при представянето на г-жа Бадве проф. Илиев обърна внимание

е отношението ни към тях. Гледайки ефирността в движенията на девадаси Ниведита Бадве, пловдивските студенти и преподаватели се възхищаваха как мисълта ѝ свободно се движи по тялото, изразявайки най-фините нюанси на човешката душа.

Майсторски клас с Ниведита Бадве

на аудиторията, че родом от малко селце до гр. Пуна, откъдето идва великата танцьорка, е и майсторът на йога Б. К. С. Аянгар. Този световно признат гуру на древното изкуство за възпитание на тялото и духа до своята кончина на 98 години всеки ден практикуваше упражнения и медитация по четири часа.

Ние имаме едно тяло и един ум за своя живот. Определящо

След практическата част г-жа Бадве отговори на множество въпроси, зададени ѝ от аудиторията. Общите снимки с цялата група бяха веднага публикувани в социалните мрежи с резонните възклицания и емотикони. Майсторката на танца, която през 2018 г. пак ще гостува в България, потвърди своя ангажимент отново да проведе майсторски клас в нашия университет.

По традиция майсторските класове се заснемат с две камери. Монтираният материал може да бъде гледан в пълен вид в YouTube каналите *Дванайсет Плюс три*, *Theatredreams* и *Mater Natura*. А ако следите редовно публикациите във Facebook групата 12 + 3 и новините в YouTube канала *Дванайсет Плюс три*, всеки член на академичната общност ще бъде информиран за подобни гостувания.

„Учи повече, за да печелиш повече“ (Learn more to earn more), казва всепризнатият учител в областта на бизнеса Брайън Треиси. Ученето от майстори е най-краткият път към откриването на нови хоризонти пред бъдещите професионалисти. Понякога един подобен майсторски клас променя изцяло нашия живот. Такава среща не може да бъде забравена, тъй като по време на лекциите и практическите упражнения всеки от нас разбира, че няма невъзможни неща в неговата професия. И ако някога хората твърдят, че „само небето е нашата граница“, днес всички знаем, че граница може да бъде единствено нашият ум. С тази надежда ни заредиха майсторските класове на три големи личности, които споделиха своята мъдрост със студентите и преподавателите на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Резултатите от VI Национална студентска конференция по физика и инженерни технологии

Д-р Анелия ДАКОВА

За шеста поредна година в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се проведе Националната студентска научна конференция по физика и инженерни технологии. Тазгодишното издание се състоя в периода 16 – 18 ноември 2017 г. в сградата на Ректората. Националната студентска научна конференция е ежегодно събитие, организирано от новоучредения Физико-технологичен факултет и Студентския съвет към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съвместно с Фондация „Еврика“.

На откриването на конференцията в 6. аудитория присъстваха заместник-ректорът на ПУ „Паисий Хилендарски“ и декан на Физико-технологичния факултет проф. д-р Невена Милева, заместник-деканите проф. д-р Теменужка Йовчева, доц. д-р Силвия Стоянова-Петрова и доц. д-р Драгомир Господинов. Специални гости на конференцията бяха г-жа Боряна Кадмонова, изпълнителен директор, и г-н Григор Цанков, програмен директор на Фондация „Еврика“. След официалната част на мероприятияето доц. д-р Мария Марудова изнесе пред присъстващите кратка лекция на тема „Наноструктурни полиелектролитни многослойни филми за доставка на лекарства“.

По традиция в първия ден на конференцията се състояха презентации и изложение на продукти и рекламни материали на едни от водещите фирми в България в областта на физиката и инженерните технологии. Тези фирми са подходящ пример за някои от възможните бъдещи професионални реализации на младите инженери и физици. Гости на мероприятияето бяха фирма Делта Лазерс Технолоджи с представители г-н Димитър Петков и г-н Андрей Иванов, Айгер Инженеринг ООД с представители г-жа Мария Чобанова и г-жа Полина Добрева, ЗК АД с представители г-н Колю Орешков и г-жа Калина Чакърва, СОНО ЕООД

с представители г-н Иван Янкулов и г-жа Зорница Тодорова, Би Ту Ен с представител г-жа Христина Достова и г-н Тодор Ангелов, Арексим Инженеринг ЕАД с представители г-жа Недялка Стефанова-Петрова, г-н Кирил Асенов, мениджър, и г-н Петър Габровски, и фирма Метрисис с представител г-жа Илиана Георгиева.

Националната студентска научна конференция по физика и инженерни технологии осигурява поле за изява на млади учени, студенти и докторанти от висшите училища в страната и Българската академия на науките, които работят или се обучават в областта на физиката, инженерните технологии, методиката на обучението и много други. В неформална среда младите бъдещи специалисти имаха възможност да представят проекти и научни изследвания, по които работят, да обсъждат иновативни идеи и актуални проблеми в съответната научна област. Програмата на конференцията включваше както устно, така и постерно представяне на докладите, които ще бъдат публикувани в списание *Journal of Physics and Technology* към Физико-технологичния факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Във връзка с ученическите конкурси за научен проект и макет „Еврика“ и за рисунки и колажи на тема „Науката в света около нас“ гостите на конференцията успяха да посетят изложба на картини и да присъстват на ученически презентации, посветени на събития и научни открития от областта на физиката и инженерните науки. В конференцията взеха учас-

Работен момент от конференцията в зала „Компас“. На преден план са членовете на компетентното жури

тие общо над 250 студенти, докторанти, млади учени, ученици и техните учители, седем фирми от цяла България, преподаватели и студенти от Физико-технологичния факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Най-актуалните теми и най-атрактивните презентации на участниците в научната сесия бяха наградени от специално жури, съставено от преподаватели в университета, което бе в състав:

- Студентски и докторантски доклади и постери: проф. д-р Теменужка Йовчева, доц. д-р Екатерина Писанова, доц. д-р Ася Виранева, доц. д-р Румен Попов и гл. ас. д-р Диана Дакова.
- Ученически научен проект „Еврика“: доц. д-р Желязка Райкова, доц. д-р Тодорка Димитрова, доц. д-р Надежда Кафадарова, гл. ас. д-р Стоил Иванов и доц. д-р Даринка Манова.
- Ученически конкурс за рисунка „Науката в света около нас“: доц. д-р Силвия Стоянова-Петрова, доц. д-р Гинка Екснер, доц. д-р Елисавета Марева, гл. ас. д-р Христина Петрова и доц. д-р Мария Марудова-Живанович.

Рисунката на Яна Георгиева, отличена с I награда

Наградените участници са в следните категории:

Най-добър доклад

I награда – Росен Георгиев, Институт по оптични материали и технологии, БАН; тема на доклада: „VOC-resistant niobium oxide thin films with modulated refractive index“;

II награда – Трифон Циркалов, ПУ „Паисий Хилендарски“; тема на доклада: „Използване на болуси при перкутанната радиотерапия“;

III награда – Деница Миткова, Институт по физика на твърдото тяло – БАН; тема на доклада: „Получаване и изследване на мембрани, съдържащи археолипиди“.

Най-добър постер

I награда – Яна Ненчева, СУ „Св. Климент Охридски“; тема на постера: „Взаимодействие на хидрокси-пропил-гуарови гуми (Jaguar HP-8, HP-105, HP-120) и полизахариди от семена на тама-ринд (TSP-120 и TSP-500) с филми от човешки мейбомиев секрет на въздушно/водна фазова граница“;

II награда – Милен Вълковски, ИФТТ – БАН, ХТМУ – София; тема на постера: „Изследване на интергрануларни ефекти в поликристална система Y(Ca)BCO“;

III награда – Евгени Владимиров, СУ „Св. Климент Охридски“; тема на постера: „Impact of data assimilation on WRF model prediction: satellite data, surface and upper air observations“.

Учени от шест държави обсъждаха съвременните аспекти на светостта

Катедра „Теология“ към Философско-историческия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ проведе на 9 и 10 ноември 2017 г. в Регионалния исторически музей на гр. Пловдив с финансовото съдействие на Фонд „Научни изследвания“ (ПМНФ 01/44 от 23 окт. 2017) международна научна конференция на тема „СЪВРЕМЕННАТА СВЯТОСТ: ИСТОРИЯ, ОБРАЗИ, СИМВОЛИ, ПРАКТИКИ“. В нея взеха участие докторанти и преподаватели по теология от всички български университети, както и от различни хуманитарни специалности в страната и научни работници от чужбина: Русия, Гърция, Сърбия, Полша, Италия. Чуждестранните гости – богослови, историци, филолози и хуманитаристи, представиха своите проучвания в секциите: „История на светостта“, „Образи на светостта“, „Символи на светостта“, „Практики на светостта“ и „Философски и антропологични аспекти на светостта“.

Конференцията откри с встъпително слово деканът на Философско-историческия факултет доц. д-р Красимира Кръстанова, представени бяха и приветствия от министъра на образованието и науката г-н Красимир Вълчев и от д-р Петър Граматиков – главен експерт по религиозна въпроси в Дирекция „Социална политика“ при община Пловдив. Проф. д.н.к. Мария Шнитер, ръководител на катедра „Теология“ към ФИФ при ПУ „Паисий Хилендарски“, постави началото на научната програма с пленарен доклад на тема „Светостта – опит за дефиниция. Една антропологична перспектива“.

В първата секция на конференцията се наблегна на християнското изкуство в античния Филипопол и днешен Пловдив. Във втората се направи опит за библейска обосновка на светостта според изложеното в Стария и Новия завет: „*Бъдете свети,*

Регионалният исторически музей предостави много добри условия за провеждането на конференцията

защото аз, Господ, Бог ваш, съм свет“ (Лев. 19:2), „бъдете свършени, както е свършен и Небесният ваш Отец“ (Мат. 5:48) и „по примера на призовалия вас Светия и вие сами бъдете свети във всички постъпки“ (1 Петр. 1:15). В следващата секция се представиха еклесиологичните предпоставки за светостта според съчиненията на апостолските мъже от края на I и началото на II век и как темата за спасението и освещаването на човека е отразена по-късно в трудовете на известни богослови от VIII – IX и XIV век.

Някои участници разгледаха темата за светостта и в нейните чисто нравствени аспекти, както и литургични и химнографски измерения. В тази връзка свещеници от различни епархии в България представиха темата за светостта в контекста на работата си с миряните и значението на тайнствата.

За провеждането на конференцията изключително много допринесоха преподаватели и докторанти от Пловдивския университет от специалностите „История“, „Етнология“ и „Социология“ със своите тясно специализирани и

детайлни изследвания за почитането на светците в средновековна България, част от които са български владетели, а други – почитани извън границите на България. Също така историци и богослови представиха резултатите от свои проучвания върху почитането и изобразяването на български светци от периода на османското владичество на територията на днешна Северна Гърция, както и открити християнски паметници и артефакти в Родопите. Въз основа на проведени от тях теренни изследвания докторанти от специалностите „Етнология“ и „Социология“ представиха разбирането за светостта и свързаните с нея народни традиции и обичаи в различни области на България, като например в Асеновград и Стран-

джа планина. Беше тематизирана и „обратната страна“ на светостта във възгледите на богомилите.

Гостите от Полша и Русия засегнаха темата за съвременната святост в образа на просияли през XX век полски и руски светци.

В един от последните доклади се направи опит за типологизация на светците, канонизирани от Българската православна църква в най-ново време.

Изводите от проведената конференция показват, че светци са просиявали навсякъде и по всяко време. По-специално за християнските мъченици и светци, живели на територията на днешна България, се констатира, че има много от раннохристиянския период, от времето на средновековна България, от периода на османското владичество, както и до ден днешен през XXI век, чиито имена не са отразени в българския църковен календар, нито се съдържат сведения за тях в Жития на светиите. Те са познати и се почитат най-често извън територията на днешна България и сведения за тях се черпят повече от чуждоезични източници. Отделно се установи, че темата за светостта, отразена в българските народни песни, обичаи и традиции, трябва да продължи и в бъдеще да се изследва по-подробно.

Студентите от специалността „Теология“, които всеотдайно помогнаха на преподавателите в организацията и провеждането на форума, получиха чудесна възможност да разширят своите знания и изследователска перспектива. Конференцията завърши с пътуване до Бачковския манастир, където участниците намериха топло гостоприемство и територия за изява на съвременната святост.

„Пловдивски университет“

➔ От стр. 22

Конкурс за ученическа рисунка „Науката в света около нас“

I награда – Яна Георгиева, 3. клас, I ОУ „Иван Вазов“ – Свиленград; рисунка на тема „Четири сезона“;

II награда – Елица Атанасова, 7. клас, СУ „Свети Патриарх Евтимий“ – Пловдив; рисунка на тема „Диамантите“;

III награда – Габриела Трифонова, 7. клас, СУ „Свети Патриарх Евтимий“ – Пловдив; рисунка на тема „Зодиакална светлина“;

Награда за най-млад участник – Доминика Микова, ДГ „Вълшебство“ - Бургас (предучилищна група); рисунка на тема „Ябълката падна“;

Поощрителна награда на журито – Георги Янчев, 7. клас, 79-о СУ „Индра Ганди“ – София; рисунка на тема „Красотата на северното сияние“.

Конкурс за ученически научен проект „Еврика“

I място – Иво Филипов и Никол Гочева, СУ „Свети Патриарх Евтимий“ – Пловдив; тема на проекта: „Вилхелм Рьонтген – биография и научни открития“;

II място – Иван Косеров, Константин Къртев и Михаил Георгиев, ОУ „Васил Левски“ – Пловдив; тема на проекта: „Електричество и звук“;

III място – Симона Петрова, Никол Грънчарова и Габриел Марински, СУ „Отец Паисий“ – Стамболийски; тема на проекта: „Червената планета“;

Поощрителна награда на журито – Георги Карагюзов, ПГАСГ „Арх. Камен Петков“ – Пловдив; тема на проекта: „Плаване на телата“.

Конкурс за ученически научен макет „Еврика“

I място – Виктория Плачкова и Никол Балджиева, ОУ „Васил Левски“ – Пловдив; тема на макета: „Слънчева система“;

II място – Гергана Георгиева, ОУ „Васил Левски“ – Пловдив; тема на макета: „Слънчева система“;

III място – Десислава Александрова и Десислава Колева, ОУ „Васил Левски“ – Пловдив; тема на макета: „Слънчева система“.

Мероприятието се състоя с любезната подкрепа на Издателство „ПРОСВЕТА – СОФИЯ“ АД, фирма Херикс ООД – гр. Пловдив, Usit Colours България и Клуб Менса – България.

ЗА ДУХОВНИТЕ ЦЕННОСТИ

Проф. д.ф.н. Никола БАЛАБАНОВ

II. ВЪОБРАЖЕНИЕТО – НЕОБХОДИМО КАЧЕСТВО НА ДОБРИЯ СПЕЦИАЛИСТ

Смятам, че едно от най-ценните качества на хората е способността им въз основа на впечатления, получени от действителността, да създават нови сетивни или мисловни образи, т.е. да фантазират. Мощен стимул за развитие на тази способност са знанията.

Може да се приеме, че в една или друга степен, малко или много ние сме се научили да предаваме знания на своите студенти. И повечето от нас извършват съвместно тази дейност. Не бива да забравяме обаче, че има неща, не по-малко важни от знанията: въображение (което дава на човек крила на действие); мъдрост (която го ориентира към полезни действия); нравственост (която е основа за нормално общуване с другите хора).

В дипломите, които връчваме на своите възпитаници, оценки за тези качества липсват, но обществото именно по тях ще ги оценява. Косвено това ще бъде оценка за Университета и за неговите преподаватели.

Фантазията и въображението стоят в основата на всички постижения на човека – материални и духовни. От друга страна, въображението, възникващо върху здравия фундамент на знанията, подтиква човек да твори, да променя света, в който живее. Затова се казва, че зданието на Истината се изгражда върху основата на знанията, а за строителен материал служи въображението. Ето за този строителен материал ние трябва да се грижим.

От своя страна всички научни открития и технически постижения стават източник на нови знания, следователно и на непрекъснато развиващо се въображение. Това е пътят на научно-техническия прогрес, който води до осъществяването на мечтите на хората. Така те са се научили да се гмуркат в дълбините на моретата, подобно на техните обитатели, както и да летят във въздуха по подобие на птиците.

Иска ми се да спомена някои от „фантастичните“ следствия на съвременната физика, които трасират бъдещи изследвания и реализации.

В теорията на относителността: разтягане и свиване на пространството и времето; скъсяване на дължините на телата и „забавяне“ на времето при движение със светлинна скорост; т.нар. „парадокс на близнаците“, според който завърналият се космически пътешественик близък заварва своя брат по-остарял от него (въпреки обратните очаквания, като се имат предвид космическите „преживявания“ на пътника).

В квантовата механика: споменатите в първата част принципи за единство на взаимно противоречащи си свойства („принцип за допълнителност“); принципа за неопределеност; възможност за преходи – скоково при нарушаване на законите за запазване (т. нар. „виртуални“ преходи); суперпозиция на състоянията със случаен (вероятностен) „избор“ на поведение и др.

В теорията на елементарните частици, която е синтез на теорията на относителността и квантовата физика, съществуват ефекти, за които ни е „бедна фантазията“: съществуване на „къртичени дупки в пространство-времето, през които можем да се проврем в миналото (и да се срещнем с нашите предци), както и да отскочим в бъдещето (което означава среща с правнуците ни); раждане на материя от „нищото“ (т.е. „вакуума“) и превръщането на веществото в „Нищо“ („анихилация“) и др.

Споменатите следствия на съвременната физика противоречат на т. нар. „здрав смисъл“, циментиран със знанията на класическата физика, която не допуска посочените „фантазмагии“. Но да послушаме Айнщайн: „Здравият смисъл е онзи пласт от предразсъдъци, които натрупваме до 16 години“, т.е. в ученическите години. Дали не трябва да отчетем този „задържащ фактор“ в методиката на обучението?

Въображението, фантазията означават откъсване от позициите на „здравия смисъл“, качествен скок в мисленето – скок от твърдата почва на натрупаните знания (заедно с предубежденията) в „рохкавия пясък“

на непознат терен. Образно казано, това е премятане, подобно на онова, което цирковите артисти постигат при т. нар. „салто“.

Възможен ли е такъв скок? Как може да се постигне такава „салто“ в мисленето? Отговорът е: чрез въображението. Това, разбира се, не е лесно. Както не е лесно да се „разберат“ следствията на квантовата механика. Колкото и невероятни да изглеждат посочените по-горе постижения и следствия на модерната физика, те са потвърдени в редица експерименти с елементарни частици, т.е. в микросвета. А трудностите в осмислянето им се определят от обстоятелството, че ние, хората, сме макросъщества, с „макромислене“, за което поведението на микрочастиците изглежда парадоксално.

Постигнали наистина огромни знания за Природата и нейните градивни частици, за пространството и времето, не трябва да позволяваме на самочувствието да ни подвежда. Ще се позова на народното творчество, на фолклора, който ни предоставя великолепни примери за въображение. В колко много детски приказки се срещат странни превъплъщения на героите, скокове в пространството и времето, неочаквани обрати в събитията. Всичко това се възприема от децата нормално, защото те нямат предубеждения. По-късно тези предубеждения ще се появят като резултат на едностранчивото обучение.

Същите „чуждачества“, които съществуват в приказките, присъстват и в творчеството на много писатели. Може би геният на писателите се състои в това да покажат („напук“ на нашето разбиране за света), че две плюс две невинаги е равно на четири. Трябва да допуснем, че литературният стил притежава своя „кривина“, подобно на кривините на пространството и времето, доказани от теорията на относителността.

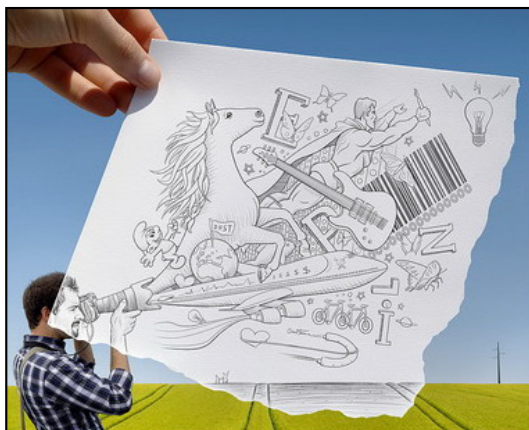
За повечето от нас, съвременниците, привикнали към принципно несъвпадение на научното и художественото мислене, съвсем не е просто да преодолеем психологическата бариера и да видим генетичното родство на моделите в съвременната физика и в художествения свят на литературата, в това число и на народното творчество. Но само като се преодолее тази бариера, като се отърсим от неоправданото самочувствие, че твърде много знаем, ще можем да разберем истинското значение на фолклора, както и на творчеството на онези писатели и поети, които взимат като основа за своите произведения сюжети от народното творчество.

Споделих тези съображения, за да се види (без буквално да се възприема) общото

във вътрешната логика на литературното творчество и постиженията на съвременната физика. Искам да подкрепя тези разсъждения с примери от творчеството на колеги от Филологическия факултет, в което се разкриват някои от споменатите духовни аналогии. Проф. Клео Протохристова нееднократно е проявявала своето физическо мислене, разкривайки пространствено-времевите характеристики в прозата и поезията на различни автори, както и в използването на „огледалното отражение“ като литературоведски подход. Преди около 20 – 25 години доц. д-р Аделина Странджева публикува две великолепни статии в списание „Светът на физиката“ – „Релативистко възприемане на света в народната балада и възлешната приказка“ и „Времето и пространството – незрими герои в „Изворът на белоногата“ на П. Р. Славейков“. Самите заглавия на статиите говорят за тяхното съдържание. Това беше изключително сполучлив опит за разкриване на вътрешната логика в две различни области на творчеството, в по-широк план – за сближаване на „двете култури“: хуманитарната и строго научната.

Неотдавна колегата доц. д-р Николай Нейчев ми предостави своя разработка, посветена на повестта „Вий“ от Н. В. Гогол. В нея той много сполучливо обяснява „странните“ процеси в посочената повест с помощта на квантовомеханичните принципи. Подходът е много оригинален и според мене именно така може да се постигне задълбочено разбиране на повестта.

Подтикнат от статията на доц. Нейчев, реших да „препрочета“ някои от повестите на големия руски писател. Известно е, че Николай Гогол е писател със свръхчовешко въображение. Поразен съм от фантастичните ситуации в неговите повести „Шинел“ и „Нос“. Ето как завършва повестта

В СЪВРЕМЕННАТА НАУКА

ПРОДЪЛЖЕНИЕ ОТ БР. 7

„Нос“: „И все пак въпреки всичко, макар, разбира се, да може да се допусне и едно, и друго, и трето, може дори...“, то къде ли няма несъобразности? ...Кой каквото ще да казва, но подобни произшествия се случват на този свят, рядко, но се случват“.

Свърхестественото поведение на Гоголевия „нос“, появата му на различни места и т.н. силно напомнят за поведението на един електрон, за който според квантовата механика „може да се допусне и едно, и друго, и трето“. Но навремето, когато Гогол е писал повестта си, никой още не е подозирал за съществуването на електрона (освен може би Фарадей).

Аз не зная как колегите филолози и техните студенти „се справят“ с произведенията на Гогол. Специалистите смятат, че за да се оцени неговото творчество, читателите трябва да направят умствено салто, каквото се прави при опит да се разбере квантовата механика или теорията на относителността. (А ние, физиците и математиците, си въобразяваме, че нашите дисциплини са най-трудни!)

Ще припомня мнението на видния руски (и американски) писател Владимир Набоков, който изтъква, че „прозата на Гогол е най-малко четиримерна“ и още – че „той може да бъде сравнен с неговия съвременник – математика Лобачевски, който е взривил евклидовия свят много преди Айнщайн“.

Ще призная, че споделените разсъждения, дори темата на самата статия са провокирани от есетата, написани на миналогодишния кандидатски изпит по български език, публикувани във в-к „Пловдивски университет“ на 28 юни 2016 г. Зададената тема е била „Силата на въображението“. Браво на авторите на темата, които ни подсещат какво очакват от нас приятите вече студенти!

Ето какво е написала в своето есе Калина Кръстева: „...Всеки напредък в историята на нашата еволюция е плод на въображението... Въображението е дар, чиято сила е неимоверна. Тя е спътник на всички промени, на всеки талант. Неговата сила е неизмерима от физиката. Тя е сила на идеите, на вдъхновението, на новото“ (курсивът е мой).

Изтъквайки въображението като „движеща сила в интелектуалното и личностното израстване на хората“, младежът Йордан Райчев споделя много интересни мисли по отношение на приложението на новите технологии: „Технологиите са се превърнали в неизменна част от нашия бит, а вече и култура, и употребата им притъпява полезните ефекти от използването на въображението. Мобилните телефони, преносимите компютри, таблетите – те вече мислят вместо нас. И макар че това е естествен ход на развитието на цивилизацията, отпечатъкът, който оставя този проблем, е значителна стъпка назад към регрес в социален и личностен план“.

Този младеж е прозрял нещо, на което много колеги не обръщат необходимото внимание – освен голямата полза от внедряването на технологиите в обучението то е съпроводено с проблеми, предизвикателства и заплахи. Имам предвид обучението, което се осъществява от неподготвени или полуподготвени преподаватели, за които използването на технологиите е преди всичко въпрос на престиж, а не на професионализъм.

Известно е, че всяка техническа новост е съпроводена с проблеми, които трябва компетентно да се оценяват и решават. Струва ми се, че след негативните последици от безотговорното прилагане на ядрената енергетика следващите най-големи неприятности може да донесе масовото прилагане на информационните технологии. „Прахът“ от тях е също така невидим, каквито са и радиоактивните лъчи, но въздействието им върху психиката на хората може да причини своеобразна „лъчева болест“. Аз не съм против информационните технологии, както не съм и против ядрената енергетика (напротив!). Аз съм против това тези технологии да се прилагат прибързано от полуподготвени „специалисти“. Именно на такива „специалисти“ се дължи аварията в Чернобилската ядрена електроцентрала.

Не само Калина и Йордан, чиито есета цитирах по-горе, предполагам, че повечето младежи, които кандидатстват във висшите училища, постъпват в тях с надеждата, че те ще им дадат не само необходимите знания, но ще развият у тях въображение, за силата на което така убедително пишат. Какво ще стане с техните надежди, когато станат студенти и се сблъскат с формализираните подходи на обучение, които се практикуват от някои преподаватели?

Основание за този тревожен въпрос ми дават тъй наречените „практики“ на отделни преподаватели, на които съм ставал свидетел. Има такива, които заменят „четенето на лекции“ с буквално четене на

текстове от екрана, на който проектират цели страници от учебници (при т. нар. „мултимедийно обучение“). Те не „търсят“ очите на студентите, техният поглед е устремен към екрана. На някои места общуването на преподавателя със студента, за каквото са предназначени изпитите, се свежда до попълване на формални тестове, понякога плод на „методическа“ самодейност. Да не говорим за изискването на някои преподаватели студентите задължително да си купуват техния учебник като „входен билет“ за изпита.

Много колеги използват учебно-техническите средства не като допълнение към словото, а като средство да ги облекчат в преподаването. Това наистина улеснява дейността на лектора, но и я обезличава. Отново ще цитирам един от класиците в литературата, Антон Павлович Чехов. В неговата прекрасна повест „Скучна история“ старият професор се изповядва:

„Добрият диригент, предавайки мисълта на композитора, извършва изведнъж двадесет работи: чете партитурата, маха с палката, следи певеца, обръща се ту към барабана, ту към валдхорната и прочее. Същото правя и аз по време на лекция. Пред мен са сто и петдесет лица, всяко различно, и трис-та очи, които ме гледат право в лицето. Целта ми е да побежда тая многоглава хидра. Ако всяка минута, докато говоря, имам ясна представа за степента на вниманието ѝ и за силата на разбирането ѝ, тя е във властта ми...“.

Прочетете тази повест до края, колеги! „Скучна история“ никак не е скучна. Напротив, много е полезна за всеки, който желае да бъде диригент в аудиторията, а не посредствен корепетитор.

Приемам, че писмената лекция (имам предвид „електронното обучение“, провеждано от компетентни специалисти) има своите предимства: тя е по-строга, стегната и лаконична. Но тя няма „размаха“ на устната лекция. Тя, устната, е адресирана не към анонимния слушател, а към конкретна аудитория. Лекторът, виждайки пред себе си устремени към него погледи („многоглавата хидра“, както великолепно го е казал Антон Павлович), контактува чрез емоции, жестове и мимики, широко използва интонацията, при необходимост казва някой „каламбур“ (изразът отново е на Чехов). Конкретната аудитория винаги налага отпечатък върху постройката на речта, защото добрият лектор трябва да бъде едновременно учен, преподавател и актьор. Електронната „кутийка“ никога няма да може да съчетае тези качества.

На онези колеги, които имат самочувствие, че добре се справят със задължението да предават своите знания на младите, искам да припомня една от мъдростите на Айнщайн:

„Въображението е по-важно от знанията!“

Подчертах тази мисъл, защото смятам, че тя трябва да присъства като незрим девиз във всяка аудитория и в методиката на всеки преподавател.

Университетът и неговите преподаватели трябва да предадат на студентите не само знанията, натрупани през предишните години и столетия, но и да развият въображението им, способността за по-нататъшно обобщение на тези знания и разпространението им извън първоначалните предели. Целта е на основата на придобитите знания за реалната действителност (за природата и обществото) у студентите да възникне желание и стремеж за нейното преобразуване.

Ще завърша с една прекрасна мисъл на Нобеловия лауреат Иля Пригожин: „Бъдещето не ни е дадено веднъж завинаги – времепространството се намира в постоянен процес на конструиране, което предполага и наличието на морална отговорност у нас пред него.“

Трябва да съзнаваме, че ние, както и нашите студенти, участваме и ще участваме в „конструирането“ на това бъдеще. Една от основните задачи на нашите „конструкторски бюра“, каквито са университетите, е да „приишем“ крила към мисленето на нашите възпитаници, за да им осигурим онзи „полет на фантазията“, който ще ги превърне в добри специалисти.

Какви трябва да бъдат тези крила? И папагалите имат крила, но те им осигуряват малка летателна способност. Главното достойнство на папагалите (и то само на някои) е способността им да подражават, да повтарят заучени фрази. Обществото не се нуждае от подобни специалисти. То се нуждае от „орли“, които да се реят високо и да виждат далече, да притежават знания и въображение, с които да водят хората към тези далечини.

Университетът трябва да бъде не резерват за папагали, а гнездо на орли!

IN MEMORIAM

Напусна ни Георги Райчевски – първият редактор на вестника

На 1 ноември 2017 година изпратихме Георги Райчевски в последния му земен път, за да поеме по небесния. Той отдаде целия си професионален живот на българската култура и на Пловдив и може би затова съдбата пожела да събере неговите приятели и колеги именно на тази дата, сякаш да ни покаже, че нищо на този свят не е случайно.

Първият брой на в. „Пловдивски университет“ излиза преди 35 години и неговият първи редактор е Георги Райчевски. Той до последно се интересуваше от вестника, четеше го, отбиваше се в редакцията, когато имаше път към Университета. Благодарен съм му за съветите, за добрата дума, за това, че е задал едно високо ниво, което се опитвам да запазя. Сякаш винаги незримо е присъствал с онова „По-високо билото, майстори“ на Селинджър.

*

Георги Райчевски е роден през 1939 г. в Кърджали. Завършва журналистика в Софийския университет. Професионалната си кариера започва като литературен сътрудник в редакцията на вестник „Нов живот“ в родния си град. Две години е щатен кореспондент на Радио София.

От 1968 г. живее и работи в Пловдив. Дълги години е редактор в културния отдел на всекидневния вестник „Отечествен глас“, сътрудничи на редица други издания в столицата и страната. Известно време работи като редактор в Радио Пловдив и като кореспондент на БТА.

През тези години посвещава журналистическото и публицистичното си творчество основно на темата „Пловдив“. Първата му документална книга – „Завинаги в сърцата ни“, е отпечатана през 1982 г., следвана от „До златната звезда“. Изключително сериозен принос към летописа на града е неговата „Пловдивска енциклопедия“ (близо 500 страници), претърпяла шест издания. С особена популярност се ползва книгата му с дневникови записки „Грандкафе „Кристал“, също с няколко издания. Към тези заглавия трябва да се прибавят и книгите „In memoriam“ – литературни портрети на изтъкнати пловдивски интелектуалци, документалният роман-хроника „Време на надежди“ – за периода от Първото българско земеделско-промишлено изложение (1892) до Балканската война (1912), родовата хроника „Майстор Славо“, сборникът „Пловдивските кметове“ (в съавторство) от Освобождението (1878) до днес, както и книгата „Почетните граждани на Пловдив“. За журналистическото и публицистичното си творчество е удостоен с „Почетен знак на Пловдив“, а през 2006 г. получава и Голямата награда „Йосиф Хербст“ на СБЖ за цялостен принос към българската журналистика.

Наред с журналистическите публикации и документалните си книги той е автор и на няколко стихосбирки – „Начало“, „Само миг“, „Продължение“, „Южен прозорец“ и „Шоколадения Мечо“.

Георги Райчевски е дългогодишен член и активист на Съюза на българските журналисти. Освен председател на пловдивското журналистическо дружество от 1990 г. е бил член на Управителния съвет на СБЖ в продължение на три мандата, а по-късно – член на Контролния съвет.

Поклон пред светлата му памет!

Тильо Тилев

За белите пликове, или сбогом, бай Георги!

Скръбната вест, която долетя от Пловдив, бе кратка, точна и отсечена, сякаш цитат от твой стих. Нещо повече – тя дойде тихомълком и нена трапчиво, каквото беше и човешкото ти присъствие тук, при живите.

За последно се бяхме чули на 19 юни, когато те поканих на премиерата на книгата си „Петър Дачев и Истанбул“ на следващия ден. „Да, имам информация, но моля да ме простиш, че няма да мога да дойда! Нещо не съм добре! Желая ти от сърце успех!“, отговори ти с леко пресипнал, но осезаемо отпаднал глас, а беше неловко да те питам за подробности; просто ми се поиска да предположа, че става дума за временно неразположение. А не е било така!

За последно се видяхме и прегърнахме в началото на декември 2013 г. в Културния център на Радио Пловдив, когато се състоя премиерата на книгата ми „Между два бряга“. Под тепетата върлуваше страшен студ, непомнен от колко време, и ти беше уважил срещата с мен, въпреки че в съседство се представяше мастит класик на българската литература. Помня те на първия ред, най-отляво, загърнат в своя шал, съсредоточен в думите на Юлия Николова за книгата ми. Непосредствено след срещата си обменихме някоя друга приказка, ти ми подаде бял плик, в който беше надписал и сложил последните си стихове и други неща – напоследък оформяше и ги печаташе сам, като това бе твоят фин и никому непречещ протест срещу издателската конюнктура в страната.

Пиша ти тези редове и за сетен път се убеждавам, че ни е свързвала литературата, защото по-предишната ни среща бе отново на и след представянето на „Пътуването на Чудомир в Турция (1932)“ в един чудесен майски ден на 2012 г., когато заедно още с Владимир Янев и покойния вече Димитър Атанасов бяхме седнали на сладка размисъл на чаша червено вино под салкъмите в един ресторант, не помня кой.

Но аз няма да забравя срещата ни през лятото на 2005 г., защото тя дойде след млъчание и разделя от 15-ина години. Току-що бях защитил докторска дисертация в Анкарския университет, свързахме се чрез общите ни приятели и се разбрахме да се видим пред НБ „Иван Вазов“. Ти беше донесъл някои от най-новите си книги, фундаментални за историята на Пловдив. Сред тях особено ценни бяха „Пловдивска енциклопедия“,

претърпяла вече няколко издания, както и „Грандкафе „Кристал“. „На Хюсеин Мевсим – да не забравя Пловдив! 27 юли 2005“, гласеше посвещението с прилежния ти почерк.

А преките ни контакти датираха още от 1984 г., когато в основаното и редактирано тогава от теб вестниче на Пловдивския университет беше публикувал и мои стихове. Но освен книгите свързваше ни и нещо лично – ние бяхме земляци, синове на една и съща планина! Малцина знаят, че ти си роден в Кърджали, че започваш професионалната си кариера именно в града край Арда и оставаш там почти до 30-ата си година. Затова, когато оставахме насаме, мухабетът непременно завиваше към Кърджали. Помня с какво сладостно упоение разказваше за района около пазара, някъде там е била къщата ви, за чудесната задръжност и комшийство между българи и турци, за старите занаяти, занаятчии и дюкяни, за приятелите си турчета, които ласкаво наричаше „щурчета“, и сега съжалявам, че не съм си записал тези ценни откъслечи.

Градът край Арда присъства във всичките ти стихосбирки, дори заглавията на стихотворенията съдържат явни податки за юга; помня стиха ти за чешмата „Айше молла“, както и за други градски топоси, и убеден съм, че бъдещите изследователи на крехката ти поезия ще открият в нея много други кърджалийски мотиви и родопски навеи. Започнал журналистическата си практика в местния вестник „Нов живот“, ти правеше всичко възможно да поддържаш през годините връзките си с него, веднъж с късна дата бях разбрал, че си представил една от преводните ми антологии в притурката „Зорница“. Нюхът към новината, случката, събитието, бивалицата и особено съобщението за тях, съзнанието, че по такъв начин слагаш бележка под линия в историята, във времето, което само така може да се задържи и съхрани, не беше само професионална болест в твоя случай.

Сбогом, бай Георги!

„Щурчето“ го боли, и то как, че вече няма да види леко попрегърбената ти фигура над стари издания и вестници във филологическата читалня на пловдивската библиотека, че няма да се стопли от благата ти усмивка, когато подаваше бял плик със споделена взаимност!

Хюсеин МЕВСИМ

Стихотворения и проза от Габриела Райнова

Недели(ми)

В неделя сълзите се плащат.
Пропуснатите ползи също.
Избягваме нарочно роли,
които чувстваме присъщи.
Болезнено еднакви, знаем –
Щастието не се купува,
но сме самотни в свободата си
и се надлъгваме с любов под наем.
Изгубени във превода,
живеем без проява на желаниа.
Не търсим. Чакаме си Щастието.
И то ни чака... А за
прегръдка нужно е убийството
на всички оправдания.
Нещичко не ще достигне.
Недостатъчни сме за разпятие.
Неделите научих ги да се
праждат в стихове,
щом като си нямат нечие обятие.

Прединфарктно

Април боли до непоправимост.
До юни ще се учим на любов.
Снеговете взели са ни в повече.
Оставиха единствено потоп.

Потоп и лоши мисли.
Април тренира послушание.
Не е опитомил дъжда и
всяко противоположно деяние.

Пролетта ни закъснява пак.
Виновници сме ние.
Април намръщен за капак,
слънчевата обич в май я крие.

И плачем дъжд и бури –
ноемврийските листа сме само мит.
Април и май с целувка раждат първа пролет,
а есента – несподолено втора –
ражда този прединфарктен стих.

Снежна любов

Знаеш ли какво е любовта?
Зимата мен ме научи.
Това е, ми каза, когато снега
чака кокиче да му се случи.

Чисто изпран и изгладен,
потъпква с обувки земята
и виж го, той уж непоканен,
иска цветя да му ражда жената.

Не говори. Не чува. Не диша.
Същински снежен капан.
Току смили се и стана на киша.
От страх вероятно. От срам!

Тя, земята, сезонно мълча търпелива.
Снежко заплака от туй. Разтопи се.
Любовта, научих, убива красиво...
С целувка. С пролет. С кокиче.

Понеделник сутрин.

7:00. Аларма. 7:01. И 02.
И 03. И... ядосваш се. Ставаш.
Изключваш телефона. 7:10.

Аларма. Ядосваш се. Не ставаш. Не изключваш телефона. 7:11.
Телефонът не е спрял. Пуфтиш. Ставаш. Изключваш телефона.
Включваш света. Начало на деня. Пускаш музика от уредбата в хола.
Пускаш телевизора на новините. Псуваш новините, че не чуваш музиката.
Псуваш музиката, че не чуваш новините. Пускаш кафе машината.
Влизаш в банята. Викаш наум и се опитваш да се удавиш, докато си миеш зъбите. Не става... дейба. Излизаш.
Кафето ти е готово. Следващите три – и те. Взимаш каната барабар с ключовете. Връщаш се. Пресипваш каната. Обличаш се. Излизаш.

Следва делнична каша. Мека. Гадна. Изстинала. Ял си я толкова пъти, че вече ти се повръща. Социализация. Каша от хора. Задължения. Каша от кашата на хора.

Прибираш се. Къпеш се. Ядеш. Умора. Чорапите на пода. Косата на кок. Телефонът без звук. Стоиш. Не стоиш. Лягаш. Будиш се.

ВторникСрядаЧетвъртък

Петък вечер.

Капсуловаш чувствата от седмицата в сърцето си, запечатваш до невъзможност раждане до емоции и изхвърляш сърцето. Ей там – на двора, като капсула на времето. Пишеш бележка. „Да се отвори след 20 години.“ Зариваш. Отриваш. Късаш бележката. Нова. „Да се отвори, когато съм готова.“ Зариваш. Отриваш. Къс. Нова. „Да се отвори, когато някой е готов за него.“ Филмарка. Махаш всички бележки. Сърцето – поочукано, поодраскано, поожулено – връщаш на място. Заповядваш му да мълчи. Заклучваш го. Наказано. Без вечеря е днес. Не беше послушно. Колективна отговорност. Ще пиеш. Петък вечер. Социализация. Каша от водка. Каша от мисли. Каша от грешки. Каша от теб. И си я ядеш сама.

Събота сутрин. Пустееш. Свободата, Габи, е... Самота с очна линия и червило.

Целувки на закуска

Неделя вечер. 23:50.

Баба и дядо спят и сънуват,
че пият само 5 вида лекарства
за кръвното.

Мама и татко гледат филм. Мама дреме. Татко чопли семки и я гали.

Котката ми се къпе и се наслаждава на отражението си в прозореца.

Съседът отсреща, бълнувайки, вика на жена си.

Съседката отдолу е спуснала щорите.

Кварталът спи. Къщите ходят насън.

Свобода в малката ми стая. Самотата е чудовището под леглото ми. Мислите ми се закачат на лампата и ѝ пречат да ми осветява душата.

Колко са странни хората. Имат си някого, защото сами са си недостатъчни, мисля си аз, гризейки параноично долна устна.

Колко са странни хората. Влюбват се от страх да не умрат, без да почувстват нищо в студените си тела.

Колко са странни! Избират някой конкретен без повод, като камъче от реката, вдъхват си доверие, наговарят се да си споделят неделите оттук насетне, забиват го като с кабарче на въображаемото си табло със задачи и решават, че ще отделят време на този някого конкретно неконкретен и му дават силата да ги разруши.

Колко странни настина! Будят се без аларма. „Но с целувки.“ Да, де, да, ама, ама, сънуват сами. „Но заспиват заедно.“

Писна ми от вашите свободи и противоречия. Самоти и желаниа. Странности и унификации.

00:00 ч. Загасям лампата. Преставам да си гриза устната. Продължавам наум. Колко са странни хората! Дори не подозират колко са еднакви.

Понеделник сутрин. 7:00. Аларма. 7:01. И 02. Стряскам се.

Сънувах любов... и целувки за закуска...

* Габриела Райнова, спец. „Право“, II курс, е отличена с първа награда за поезия и втора награда за проза в литературния конкурс на в. „Пловдивски университет“.

Лингвистичният клуб гостува на студенти филолози в Софийския университет

Йоана ИВАНОВА

По покана на Катедрата по български език в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ на 14 ноември 2017 г. група представители на Лингвистичния клуб в Пловдивския университет се срещнаха със свои колеги – преподаватели и студенти българи от Факултета по славянски филологии. Пред тях те представиха дейността на формацията и дариха книги – монографии на изследователи от ПУ и сборници от различни издания на Националната конференция за студенти и докторанти в Пловдив. Срещата се проведе в знаковата Аула – един от символите на Софийския университет.

Делегацията бе посрещната от проф. д-р Гергана Дачева – заместник-декан на Факултета по славянски филологии в СУ, и доц. д-р Владислав Миланов – директор на Центъра за анализ на политическата и на журналистическата реч. Те отправиха приветствени думи, с което сложиха начало на филологическата среща. Гостите получиха поздравление и от Зорница Танчева – представител на Студентския съвет в СУ и един от инициаторите на събитието. Доц. д-р Красимира Чакърова – ръководител на Лингвистичния клуб, от своя страна поздрави домакините.

Д-р Енчо Тилев и докт. Олга Моллова запознаха своите колеги от Софийския университет с дейността на клуба. Презентацията им започна с няколко думи за делото на проф. Борис Симеонов – патрона на формацията. Те представиха също многобройните инициативи на Лингвистичния клуб, сред които организацията на Националната научна конференция за студенти и докторанти, на общофакултетската олимпиада по морфология на съвременния български език; изготвянето на сборници с отличените доклади от конференцията, участието в кандидатстудентските кампании на Филологическия факултет, провеждането на академични срещи, поетични вечери и др. Младите филолози не пропуснаха да изтъкнат и високите постижения на членовете на Клуба през годините, както и да изразят радостта си от това – да са част от това лингвистично семейство.

По идея на доц. Миланов в събитието взе участие и талантливата поетеса Анна Лазарова, която

е отличавана с наградата на Филологическия факултет в Националния поетичен конкурс „Добромир Тонев“. Тя поздрави присъстващите с няколко свои стихотворения.

Лингвистичният клуб подари на университета ценни монографии и сборници, както и рекламни

Представителите на Лингвистичния клуб в Аулата на Софийския университет

материали за Пловдив и клуба на студентите филолози. Домакините пък изненадаха своите гости с интересни и полезни книги.

След посещението в Ректората представителите на Лингвистичния клуб се разходиха из есенна София и успяха да разгледат някои от знаковите забележителности на столицата. Първа спирка бе храм-паметникът „Св. Александър Невски“, където „клубарите“ се снимаха с проф. д-р Красимира Алексова. „Радвам се, че Лингвистичният клуб на ПУ беше на посещение по покана на доц. В. Миланов. Връзките между студентите от различни университети е предпоставка за по-добри перспективи за лингвистиката. Благодарности на доц. Кр. Чакърова!“ – коментира срещата проф. д-р Алексиева.

Филолозите посетиха също гроба на Иван Вазов в градинката зад църквата „Св. София“, паметника на Александър Стамболийски, сградата на Българската академия на науките, на Светия синод, Паметника на неznайния воин с вечния огън и безсмъртните слова на Вазов. Най-запомнящо се обаче бе посещението на Националната опера и балет. Г-н Валентин Стамов и г-жа Красимира Филипова разходиха групата из храма на оперното и балетното изкуство и ги запознаха с интересни факти от историята и дейността на институцията.

Сградата на Националната опера и балет е проектирана през 1921 г. от арх. Лазар Парашкеванов, но строежът ѝ започва едва през 1947 г. и продължава шест години. За целта Парашкеванов подробно изучава изискванията за построяване на оперна сграда и в резултат

дарен на Софийската опера и балет от Димитър Михов – оперен изпълнител, чиято кариера е протекла основно в чужбина. Жестът е в памет на съпругата на дарителя Джоди-Хариет Михова, гостувала като Аида на софийска сцена през юни 1983 г. Михов купува рояла и го преправя по собствените си разбираня и с това постига един наистина неподражаем звук.

Обиколката продължи в зала на Софийската опера и балет, където лингвистите се насладиха на невероятната вътрешна архитектура, а след това успяха да надникнат и зад сцената. Филолозите имаха възможността да присъстват на репетиция на балета „Нестинарка“ по музика на Марин Големинов, а след това се разходиха из работилниците, където се подготвят костюмите и перуките за представленията.

След като се потопиха в магичния свят на операта и балета, „клубарите“ заявиха, че определено ще се завърнат, този път на представление.

Филологическата среща на Лингвистичния клуб с преподавателите и студентите на Софийския университет поставя началото на едно сътрудничество и приятелство, обещаващо по-добри перспективи в развитието на съвременното българско езикознание.

ЗАДАЧИ. ПЛОВДИВСКАНИЦИ

1. Кутия с бонбони

В нея се съдържат 9 карамелени, 9 ментови и 8 лимонени бонбона. Като си затваря очите, Боян вади бонбони от кутията. Колко е минималният брой извадени бонбони, за да бъде сигурен, че ще има най-малко 3 с един и същ аромат?
а) 4, б) 6, в) 7, г) 8, д) 10.

3		1
2		?

2. В малките квадратчета

от квадрат 3 x 3 попълваме числа. Три от тях са вече изписани в ъглите. Целта е във всеки вътрешен 2 x 2 квадрат сумата от четирите числа да е една и съща. Кое е числото в последния ъгъл?

а) 5, б) 4, в) 1, г) 0, д) не може да се определи.

Отговор на задачите от предишния брой

- Числото е 4.
- Туристът е изминавал: 11, 13, 15, 17, 19 км.